

SKUPŠČINA REPUBLIKE SLOVENIJE
KOMISIJA ZA USTAVNA VPRAŠANJA
NADALJEVANJE 32. SEJE

22. maja 1991

23. 5.

Predsedoval: Vitodrag Pukl

Seja se je začela ob 10.26 uri

Vitodrag Pukl: Nadaljujemo s sejo. Dnevni red predvideva odobiretev zapisnikov 30. in 31. seje komisije. Predlagam, da bi oba zapisnika potrdili, če ni kakšnih pripomb. Stejem, da sta zapisnika potrjena.

Danes moramo začeti svoja stališča in obravnavati splošne določbe in sicer od 1. člena do 12. člena. Del teh določb smo sicer že obravnavali, bo pa treba da se opredelimo do teksta predloga. Če dovolite, bi začel s 1. členom v predlogu. Ta se glasi: Republika Slovenije je suverena država, ki temelji na neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe.

Skupina je ta tekst 1. člena dopolnila z besedo na traji, se pravi da bi se po mnenju podskupine glasil: "Republika Slovenije je suverena država, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe." Prosil bi za mnenja. Si ti mislil? dr.Hribar.

Tine Hribar: Jaz nimam nič proti temu, da se še ta beseda doda zraven, čeprav neodtujljiva pomeni točno to, da je trajna. Če hočemo še eventuelno ostali v Jugoslaviji, pa da se bojimo te konzumacijske, potem naj trajno ostane. Če pa mislimo biti samostojni, potem ni potrebna ta beseda, ker je čista redundanca.

Vitodrag Pukl: Škoduje pa ne. Še kdo? Gospod Potrč.

Miran Potrč: V tej razpravi je Ciril Ribičič, ki bo prišel, tudi pisno vložil na ustavno komisijo predlog amandmaja. In jaz bi prosil, ker ga nimam s sabo, če ga v strokovni službi poiščete in preberete. Gre za sledeče vprašanje. Ali je pravno smotno, glede na načelo dogovorjeno preambulo in nesportnost, da država Republika Slovenije temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe v normativnem delu ustave sedaj ponovno to poudarjati. Ali bi morali povedati kaj drugega? Da je namreč Slovenija država pripadnikov slovenskega naroda in vseh državljanek in državljanov Slovenije.

Zaradi tega, ker to je tista določba ki pove že v 1. členu, na kakšen način se vsem državljanom in državljanom Slovenije priznava, da so državljani, da so konstitutivni element, da imajo enake pravice in seveda to bi po mojem mnenju morala biti prva vsebina v približni formulaciji, ki sem jo dal tega 1. člena. Predlagam, da o tem razpravljamo posebej iz razloga, ker je vprašanje samoodločbe nesporno in ker je tudi v preambuli že opredeljeno. Hvala.

Zvone Žagar: Moje mnenje je naslednje. DA je nepotrebno, da se državi da pridevnik suverena, ker potem se lahko takoj vprašamo, če so še kakšne druge države kot pa suverene, kot recimo nesuverene. To je ena pripomba. Če je republika država je dovolj, no seveda lahko še nadaljujem z razmišljanjem in postavim vprašanje, zakaj to pisati v ustavo. Ker gre le za državo, ki jo ustanavljamo in tisti trenutek ko bo priznana bo ta država tudi dejansko funkcionirala in bo tudi ta dikcija v kasnejših letih zgledala nekako smešno.

Če nadaljujem naj rečem v istem tekstu sledeče. Sem proti temu, da naj bi ta država temeljila na trajni in

neodtujljivi pravici, zato predlagam, da če že mora na kakšni zadevi temeljiti, če mora imeti neki temelj, naj temelji na odločitvi slovenskega naroda do samoodločbe, ali nekaj podobnega. Ne pa na pravicah. Skratka, ta člen se mi zdi v celoti sporen in bi predlagal, da se ga še enkrat obdeli. Hvala.

Franco Juri: Samo kratka replika gospodu Žagarju. Mislim, da suverenost je potrebno poudariti, ker iz prakse in zgodovine vemo, da država lahko obstaja tudi brez suverenosti oziroma z omejeno suverenostjo. Poznali smo države, ki so bile kot take priznane, niso pa bile suverene. Recimo Češka pred demokratizacijo in druge vzhodne države. Poznamo tudi primere držav, ameriških držav, ki prav tako niso suverene države, to so države, ki sestavljajo federacijo in bi lahko našetli še nekaj primerov. Zato mislim, da ni odveč, če v tem 1. členu poudarimo to suverenost.

Kar zadev pomisleke gospoda Potrča mislim, da gre 1. člen formulirati tako, da ta državnost izhaja iz trajne temeljne pravice slovenskega naroda do samoodločbe, je pa država vseh državljanov. Mislim, da je ta dva momenta treba vključiti, združiti. Torej ta zgodovinska pravica, ki je dejansko pravica nekega naroda da kreira, formira svojo državo, vendar ta država v trenutku ko nastane, je država vseh državljanov, vseh etničnih in nacionalnih segmentov. Torej se zavzemam za tako formulacijo, ki bo poudarila oba momenta. Hvala.

Vitodrag Fukl: Hvala. Preden bi

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Preden bi razpravljali naprej, bi samo opozoril, Ribičič je predlagal drugi tekst 1. člena. Imate to, so vam razdelili? In sicer ta tekst bi naj glasil: 'Republika Slovenija je pravna in socialna država vseh njenih državljanek in državljanov, tako, da bi pri razpravljanju zavzeli tudi stališča do tega. Mislim, da je Starman.

DANIJEL STARMAN: Torej moj namen je bil ravno to, da bi povedal svoje stališče do variantnega predloga gospoda Ribičiča. Namreč v celoti podpiram predlog 1. člena, kot ga predlaga Komisija tudi s to dodatno besedo 'trajno'. 1. člen oz. splošne določbe so v bistvu v deklaraciji, to niso normativne določbe, ki bi ne vem kakšne konkretne uporabne zadeve iz njih izvlekli in mislim, da je zaradi tega potrebno v 1. členu to poudariti ne glede na to, da že preambula vsebuje določene zgodovinske in predhodne napotitve, kako prihajamo do te ustave.

Glede predloga gospoda Ribičiča pa se mi zdi, da gre za bistveno drugačen pristop do ustavne materije kot take. Vraščanje je, kaj je konstitutivni element oz. kaj je temelj države in kaj je subjekt države. Temelj države po tem osnutku je narod. To je fundamnet, to je osnova, na kateri se gradi celotna zgradba države, vse pravice in vse dolžnosti. Državljeni in državljanke pa so subjekti te države in imajo izvedbene pravice. To pa lepo opredeljujemo v členu 3 te ustave. Zato, če bi 1. člen preformulirali tako, kot se predlaga v varianti, pomeni, da bi odvzeli narodu konstitutivni element državotvornosti 'de facto' in bi šli na skrajno liberalistično varianto ustavnega teksta. Liberalistična varianta, ki pomeni, da celotna konstitucija neke države temelji na tistih 'ad hoc...' državljanih, ki so pač trenurno tam in iz njihovih pravic in obveznosti, dejansko pa celotna zgradba temelji ne le na narodu in bi bilo to tudi v nasprotju s preambolo in verjetno še s kakšnimi drugimi določbami. Zato v celoti iz teh načelnih razlogov odklanjam možnost, da bi prišla varianta, da so državljani in državljanke temelj države in da gre za socialno in pravno državo, to je pa logično in izhaja iz drugih določb. Hvala.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala. Feršak.

TONE FERŠAK: Meni je žal, ker ni danes tukaj gospoda Turka, ker mi smo ravno v zvezi s tem členom precej diskutirali v tej skupini. Zdaj je prišel tudi vodja skupine za te določbe. Ker nekateri smo tudi pogrešali omembo državljanov v tem smislu, kot je zdaj tudi govoril gospod Starman in zato smo poskušali to spraviti noter. Ker smo se ukvarjali s problemom suverenosti je vsaj iz diskusije z gospodom Turkom jasno, da je nosilec suverenosti oz. tisti, ki je suveren, je država. Lastnost suverenosti se res veže na državo in mislim, da je vseeno dobro, da je ta definicija tu dana, suverenost države oz. suverene države, tudi zaradi zgodovinskega konteksta in kakor je Slovenija tudi do zdaj bila opredeljena kot država, čeprav ne v celoti suverena. Tako, da to je ena stvar.

Drugo kar kot rečeno je pa sicer bil govor, ker smo posamezniki pač rekli, da bi bilo mogoče dobro nekako državljane

pripeljati noter, češ da v bistvu 2. člen to pokriva, ko govori o tem, da ima v Republiki Sloveniji vso oblast ljudstvo itn. Moram reči, da je čisto logično, kar zadeva izvedbo tega. To razumem in se s tem strinjam. Sam pa mislim, da ne bi nič škodilo, če bi bili na nek način državljani omenjeni in bi bil pripravljen, to govorim zelo delovno, reči tudi tako, da je Republika Slovenija suverena država vseh državljanov in državljanek, ki temelji, to pa mislim, da je prav, da temelji ta država na pravici do samoodločbe. To je ena stvar.

Zakaj pa mislim, da mogoče le ni dobro poudarjati tega 'parvna in socialna', ker to mora slediti iz ustave, da je to pravna in socialna država.

TONE PERŠAK, nad.: Da pa ni nekako, da je to v bistvu deklarativni vod, da se ti opredeliš kot pravna in socialna država, potem je pa vprašanje kako se obnašaš.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Prosim Toplak, Juri in dr. Hribar.

dr. LUDVIK TOPLAK: Če primerjamo te ponujene variante bi jaz glede predloga, ki ga je podala delovna skupina, ki se mi zdi najpopolnejši predlagal naslednje. Da se povrnem na pojem "suverena država". Gospod Juri je prej omenjal teorijo omejene suverenitete, ki so jo razvile socialistične dežele zlasti začasa Brežnjeva in to teorijo. Druga teorija, ki se je pri nas, predvsem po letu 1971 v Jugoslaviji potrdila, pa je teorija deljene subjektivitete. To se pravi, pisalo je Republika je suverena država in federacija je suverena država. Vsaka je suverena v svojem pogledu in smo rekli republika je suverena in federacija je suverena. Vsaka s svojo pristojnostjo. To je delno temeljilo in izhajalo iz Ameriške koncepcije, Ameriških zvezih držav in federacije. Da zaključim, moj predlog je, da je potrebno poudariti, da gre za suvereno državo, da je zelo dobro poudariti, da je potrebno poudariti, da gre za neodtujljivo pravico in to Slovenskega naroda in mislim, da je dobro poudariti, da gre za trajnost. To kar je skupina predložila. Z ozirom na najštevilnejše, zlasti teoretične zmede kakršni smo bili mi v polpretekli dobi priča in kot se lahko jutri ponovno iz te ali druge strani navržejo. Pa še v zvezi s tem kar je načel gospod Starman, jaz bi mu v celoti pritrdil, ali Slovenskega naroda DA ali NE. Mislim, da nekatere države, ki so pač - sedaj ali bi jih imenovali skrajno liberalistične, mislim, da ni bistven liberalizem, gre za nekaj drugega, da so po narodi stvari, bile take kot so Amerikanci, ki so se pač zbrali tam, prišli so iz različnih koncev sveta in so rekli "We are people" (mi smo ljudje) in ustanavljamo Združene države Amerike. Oni izhajajo iz tega mi ljudje. Drugo pa je pri tistih državah, ki so v Evropi nacionalne države, kjer je določen narod vendarle konstitutivni element te države in to v našem primeru nedvomno je, s tem, da kar je v naslednjih členih tudi poudarjeno, to je drugi državljani oz. narodnosti. Jaz bi ostal pri varianti kakor jo je skupina predložila. Hvala.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Gospod Juri prosim.

FRANCO JURI: Mislim, da smo se znašli pred dilemo in principiuelno zadrego, ki v končni fazi ne bo bistveno vplivala na kvaliteto te ustave. Ampak gre za vprašanje seveda teh dveh konceptov, ali naj bo to izrazito nacionalna država, ali liberalistična država - kot jo je imenoval gospod Starman - verjetno bo nekaj vmes, saj kot je rekel predgovornik, mi izhajamo iz specifičnega položaja nekega naroda, na podlagi lastne pravice do samoodločbe skuša graditi tudi svojo državnost. Vendar jaz kot liberalec se načeloma zavzemam za liberalni pristop, torej za državo državljanov, vendar kot sem že prej poudaril mislim, da je potrebno podčrtati tudi vlogo

konstitutivnega skupnega subjekta, to je naroda, ki ga mi že poudarjamo v preambuli. Mislim, da preambula obstaja prav zato, da poudarimo nekatera izhodišča. Je pa vprašljivo tolmačenje kolektivnega subjekta, ki kot vemo pri nas in sploh v vzhodni Evropi, ima izrazito etnično konotacijo. Postane vprašljivo prav iz pravnega in ustavnega vidika, postavljati ta subjekt kot nosilec države v konkretnem členu. Seveda tudi v drugih Evropskih državah mi poznamo pojem narod, pojem kot temelj državnosti, vendar gre opozoriti na dejstvo, da v nekaterih zahodnih državah ta narod nima tistih etničnih elementov oz. ni tako etnično opredeljen kot pojmujeemo narod mi. Gre predvsem za pojmovanje ljudstva. Torej kolektiv, ki združuje vse državljane, ne glede na nacionalno, jezikovno in etnično pripadnost. Te nianse so prisotne v raznih ustavah. Mi smo seveda specifična situacija, vendar jaz se zavzemam za neko kompromisno rešitev. Torej za to, da se v preambuli poudari pravica Slovenskega naroda do samoodločbe, v konkretnih členih pa, da bo nosilec te državnosti seveda v prvi vrsti državljan. Zato bi podprl Ribičičev predlog amandmaja, absolutno pa ne vztrajam, ker vem, da oba koncepta morata priti do nekega pametnega kompromisa in verjetno se bo dalo še tako preoblikovat, da bomo ustregli enim in drugim. Hvala lepa.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Hvala. Dr. Hribar prosim.

dr. HRIBAR: Strinjam se s tistimi, ki menijo, da v 1. členu mora biti poudarjena suverenost Slovenske države. Lahko pa ta izraz suverenost nadomestimo s formulacijo iz plebistika pa rečemo samostojna in neodvisna država. To pomeni isto. Glede tega razmerja med državo, narodom, državljani in ljudstvom pa naslednje. Gre za to kar se dramatično reče subjektivni in objektivni genitiv. Če govorimo o narodu kot temelju države, potem gre tu za subjektivni genitiv. To se pravi narod je subjekt države in zato država temelji na tem narodu. To spada v 1. člen.

V 2. člen pa lahko uvrstimo to kar zahtevata - predvsem s strokovnega vidika korektno gospod Juri in dr. Ribičič. Gre za to, da je v tem primeru subjekt država, kajti državljani niso pred državo, državljane dobimo šele takrat, ko dobimo državo. Državljanji so sestavni del države, to se

se pravi, ne morejo državljane sestaviti državo ampak državljanstvo izhaja iz države in v tem primeru imamo tako kot v 2. členu temelj ljudstvo, ki ga država, ko je konstituirana razčleni na državljane. Se pravi v tem primeru pa je država subjekt in državljani so člani te enote in zato lahko to kar predlagata g. Juri in dr. Ribičič na nek način formuliramo in damo 2. člen. Ne spada v 1. člen ampak v 2. člen. Hvala lepa.

CIRIL RIBIČIČ: Jaz bi kratko utemeljil zakaj mislim, dato spada v 1. člen in ne v 2. člen, jasno pri formulaciji ne vztrajam, formulacija je lahko boljša ali slabša ampak temeljno idejo pa želim zagovarjati. Žal mi je, da med nami ni predsednika dr. Bučarja, ki je zelo prepričljivo v nekaj javnih nastopih tudi v tej skupščini govoril o nevarnosti vračanja h konceptu nacionalnih držav 19. stoletja. Morda je pretiraval, če bi rekel, da gre v celoti za to vprašanje ampak gre za vprašanje, ki je povezano s tem. Skratka mislim, da gre za pomembno vprašanje, da gre za vprašanje po katerem je možna zelo enostavna in prepričljiva primerjava z drugimi obstoječimi evropskimi ustaami in ki lahko v temelju kaže odnos do državnosti in odnos do enakopravnosti državljanov ne glede na njihovo nacionalno pripadnost. Tisto kar jaz predlagam pa ni neka čista rešitev državljanska t.i. ampak je neke vrste kompromis. Lahko ste namreč ugotovili, da predlagam, da bi suverenost oz. samoodločba slovenska naroda bila izrazito poudarjena v preambuli, konkretno in jasno in da bi s tem v preambuli povedali, da je samoodločba slovenskega naroda temelj brez katerega seveda ne more nastati samostojna in neodvisna suverena Republika Slovenija. Jaz bi se tukaj izogibal uporabe pojmov slovenska republika, slovenska država celo. Bi bilo že prav, da se govori o R Sloveniji, državi

Slovenije, mislim, da gre za bistveno razliko in da bi pri tem morali biti bolj pozorni. Jaz se strinjam, da bi v 1. členu bilo smiselno govoriti tudi o suvereni državi ali o samostojni neodvisni državi, temu ne nasprotujem, to ni inkompatibilno s tem, kar jaz predlagam, prav nasprotno, namreč dokler je bila Slovenija v okviru jugoslovanske federacije je bilo smiselno posebej poudarjati to, da gre tukaj za nacionalno utemeljeno državo. Med drugim je to tudi razlika nasproti nekaterim drugim republikam, ki ne morejo biti utemeljene na suverenosti enega naroda. Ko pa postaja Slovenija samostojna in neodvisna in s to ustavo seveda postaja oz. ta ustava je izraz njene neodvisnosti je seveda povsem jasno, da je ta samoodločba slovenskega naroda predustavno vprašanje. Drugače povedano, ni samostojen in neodvisne Slovenije, če slovenski narod ne uporabi svoje pravice so samoodločbe in mislim, da je treba povedati v preambuli, da jo je uporabil in da sprejema ustavo takšne suverene države. Države, ki seveda v svojem nazivu nosi ta nacionalni karakter, ko se končno imenuje država Slovenija, ne pa država, ki bi v imenu omenjala kakšen drug narod, kakšno drugo narodno karakteristiko. No, zanimiva je bila ta diskusija o liberalnih in o drugih državah, samo dokaj je neprepričljiva, ko gre za to vprašanje. Jaz sem v svojem pismenem predlogu kakorkoli sem bil kratek vendarle povedal, da sta se za podobno rešitev kot jaz predlagam odločili tudi ustavi Srbije in Hrvaške, obe sprejeti lansko leto, seveda, če bo sedaj kdo dokazoval, da je srbska ustava liberalistična ali hrvaška ustava anacionalna ali kaj podobnega seveda za to ne bo našel trdnih argumentov. Ena je zapisla to v preambulo, druga pa v posebno poglavje, ki govori o zgodovini prizadevanj hrvaškega naroda za samobitnost. Ena in druga je torej poskušala zagotoviti na eni strani zelo jasno opredelitev nacionalnega karakterja države, ena

govori, da je to nacionalna država srbskega naroda v preambuli, druga ima podobno formulacijo v teh temeljnih izvornih temeljih, ko gre za hrvaško ustavo, v prvem členu pa seveda zagotoviti enakopravnost vseh državljanov ne glede na njihovo nacionalno pripadnost. Srb na Hrvaškem je seveda enakopraven državljan in mora biti temelj te državnosti, seveda se to da izraziti preko formulacije ljudstva ali preko formulacije, ki je meni bližje o državljanstvih in državljanih Republike Slovenije ampak bistveno je, da je to državljanstvo ne pa nacionalna definicija, ki bi temelj državnosti pač ločila na ta način oz. njene državljane glede na nacionalno pripadnost, na tiste, ki pripadajo večinskemu in tiste, ki pripadajo drugim narodom, narodnim skupinam, manjšinam itn. Zdi se mi pač posebej pomembno, da se narodnost omenja samo v zvezi s posebnimi pravicami narodnih manjšin ne pa kot privilegij ali posebna kategorija ali več vredna kategorija večinskega naroda, ker to ni potrebno, ker gre tukaj za severen narod, ki si je izboril svojo samobitnost in svojo neodvisno in samostojno državo in je prav, da pokaže, da je ta državnost in temelji na oblasti ljudstva na oblasti vseh državljanov ne glede na nacionalno pripadnost. To so temeljni razlogi, še eno stvar okrog trajnosti bi povedal. Poudarjati trajnost v amandmajih iz leta 1989 je bila seveda ena situacija, ko se je osporava pravica slovenskega naroda in drugih jugoslovanskih narodov do samoodločbe, da je to izkoriščena, porabljena potrošena pravica. Druga je situacija, ko seveda nastane samostojna in neodvisna Slovenija, tukaj poudarja trajnost, pomeni poudarjati to, da ima slovenski narod, tudi sedaj, ko se je odločil za samostojno in neodvisno državo pravico da uporabi svojo samoodločbo na ta način, da se poveže z drugimi državami. Sedaj ta trajnost pomeni, to je nekaj drugega, ne pravico do odcepitve, ampak pa pravico do razdrževanja z drugimi,

jaz temu ne nasprotuje, ker je seveda naravno, da je samoodločba trajna v vsakem smislu, opozarjam pa tiste, ki se seda zavzemajo za to, da bi v ustavi to trajnost posebej poudarjali, da ima točno nasprotno vsebino kot jo je bilo čutiti iz tona nekaterih razprav.

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Še kdo? Vprašal bi, če menite, da je združljivo stališče, ki je v predlogu podskupine in pa stališče, ki ga ponuja dr. Ribičič in Juri. Po moji presoji obe stališpči nista združljivi tako da bi težko ali prvemu ali drugemu členu, ker gre za neka načelna različna pogleda. Vprašam, da bi morda razpravljalci povedali. Sicer pa bi morali ob takih razpravah najbrž že sedanji prvi člen, kot ga ponuja skupina ponuditi kot predlog in pa predlog g. Ribičiča kot varianto. Prosim.

JURI FRANCO: Samo da dodam še en argument k tezi, da bi šlo oblikovati 1. člen, tako kot ga predlaga Ribičič, bomo kasneje verjetno še razpravljali o 3. členu, ampak tudi v tem členu imamo jasno opredeljeno funkcijo te države, da varuje samostojnost slovenskega naroda. In že z vidika stila bi rekli, da stalno poudarjanje v prvih členih to nujnost oz. to lastnino države zveni malo tako rekoč obsesivno oz. strah, da ni zadosti poudarjeno v preambuli, v 1. členu, v 3. členu, mislim, da če mi to poudarjamo v preambuli, to temeljno pravico naroda do samoodločbe in do lastne državnosti v 3. členu pa tudi funkcijo te države, da varuje samostojnost slovenskega naroda mislim, da lahko pustimo 1. člen tako kot ga predlaga Ribičič. In da se poudarja državljana kot subjekta. Tudi s tega vidika se mi zdi, da bi bilo to pretirano poudarjanje, skoraj izraz nekega strahu, ki v neodvisni in suvereni državi ni potreben. Hvala.

DR. LUDVIK TOPLAK: Ponovno predlagam. Mislim, da 1. člen tak, kot ga je skupina predlagala ostane. Bi se pa pridružil mnenju g. Hribarja in ima konkreten predlog vnaprej zato da dilemo rešimo, da v 2. členu rečemo, ker v 1. členu opredeljujemo temelj, v 2. členu pa opredeljujemo subjekt oblasti in rečemo, da v R Slovenije, namesto ima oblast ljudstvo, ki ni subjekt, ampak rečemo imajo oblast državljani in državljanke, ki jo izvajajo itn. neposredno na volitvah. Kdo je nosilec, prvo kaj je temelj identitete, v 2. členu govorimo o subjektu oblasti, to so državljani in državljanke, v 3. členu pa o varstvu pravic državljanov, vseh ljudi narodnosti, narodnih in etničnih manjšin kakor bomo pač stvar sformulirali. Ampak za mene je tudi sistemsko stvar stvar konsistentna. V 1. členu je jasen temelj, v 2. členu je jasno kdo so nosilci, kdo je subjekt oblasti, državljani in

državljanke, ne nedefinirano ljudstvo, subjekt oblasti je lahko samo človek in v 3. členu objekt varstva kot se temu reče. Hvala.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Moti me, če bi se ta stavek začel oz. glasil v R Sloveniji imajo oblast državljanke in državljani, mene kot pravnika moti pa tudi ne vem, če je to smiselno in stilistično uredu. Ta predlog. G. Bizjak.

IVAN BIZJAK: No, medtem je bil dan že ta novi predlog, ki ga je dal dr. Toplak na prvi pogled seveda ob tem, da bi morda veljalo kakšne dikcije bolj domiselno izpiliti, se mi zdi zanimiv ta predlog, bi pa vseeno, zato sem se prijavil k besedi, da bi opozoril na predlog, ki ga je prej dal g. Peršak, ki smo šli potem gladko mimo njega. Jaz bi želel slišati strokovna stališča do take variante, morda je ta predlog v sebi protisloven, vsaj glede na to, kako nekateri poudarjajo nezdružljivost te variante skupine in variante dr. Ribičiča, vendar meni se, čisto tako osebno po navadnem razmišljanju, strokovnem seveda zdi zadeva združljiva v tako obliko. Bi pa res rad slišal argumente stroke za to stvar, ker sicer se mi zdi, da tudi to bi lahko bila možna smer izhoda iz te, recimo temu zagate, vglavnem iz tega, da smo na dveh variantah, ki sta baje nezdružljivi.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Če ne bomo poiskali neko variantno sporazumno rešitev bomo pa, kot sem že povedal, bomo morali pač obe varianti ponuditi v usklajevanje. Bi pa prosil, g. Peršaka, da pove svojo, ena je že Toplakova, se pravi, da bi eden, tu je en pogled na to. Drugo bi g. Peršak.

TONE PERŠAK: Jaz bi rad samo povedal, ne vem, če je predlog, ki sem ga dal dober, zato je čas najbrž prekratek bil, ampak zakaj sem to predlagal. Ker mislim, da je treba, strinjam se s tistimi, ki pravijo, da je treba povedati, da je ta država je nastala in da je temelj te države pač pravica slovenskega naroda

do samoodločbe, ker je tako nastala in mi iz zgodovine stopiti ven ne moremo. Strinjam se s tem. Mislim pa da je nekaj povedal g. Juri, kar je vredno premislka. Mi beremo te člene po vrsti in kar naprej se srečujemo s kolektivnimi, bom rekel, subjekti. Ves čas in nikjer ne naletimo na posameznika. Zelo dolgo ne. Če gledam čisto tako in se mi zdi, da bi ga bilo treba nekako in nekje notri pripeljati in v tem smislu se strinjam ali se mi zdijo smiselno ti predlogi, kjer so pač prišli. Zdi se mi in jaz sem skušal to na ta način rešiti, čeprav pravim, ne vem, če je to čisto dobro. Kar sem rekel. Sedaj kar zadeva predlog g. Toplaka, ampak sedaj govorim na eni špekulativni ravni. Se mi zdi, da če definiramo to, tako kot je bilo rečeno, da bi namesto ljudstvo nadomestili z državljani, potem pa se mi zdi, da nekako, sedaj bom rekel, kar je seveda nelegitimno za to razpravo,

za to razpravo iz... jenega občutka parceliramo to oblast. In si , se mi zdi, da je , meni se je pač ta rešitev, ki sem jo predlagal, zazdela mogoče ena pot do tega, kar pravijo, kompromisa. Res je , da je prav, da se pove to, da je temelj , kako je ta država nastala, samoodločba, mislim pa, da je dobro, da se tudi nekaj o državljanih reče.

_____Tako je prosim: Kako se glasi ta predlog?

_____Republika Slovenija je suverena država vseh njenih državljanov in državljanov, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe.

Republika Slovenija svojih vseh njenih

dr. Hribar: Jaz predlagam konkretno preformulacijo 2. člena. Se pravi: 1. člen ostane tak kot je, drugi člen naj bi se pa glasil takole: V republiki Sloveniji, zdaj pride tekst, ki ga predlaga dr. Ribičič: se pravi "v Republiki Sloveniji, ki je pravna in socialna država vseh njenih državljanov in državljanov, ima oblast ljudstvo" - potem pa naprej.

_____TA formulacija je zelo , posre... dr. Ribičič, kaj menite?

dr. Ribičič: Ja, meni je ta formulacija všeč.

Lahko bi tudi rekli: "to suverena država", zdraven , to ni problem, samo opozarjam na nepotrebnost 1. člena. Jaz vztrajam na tej vrsti argumentacije, da je to predustavno vprašanje, da je to zelo jasno v preambuli rečeno, in da takrat ko napišemo Ustava Republike Slovenije, ki jo razumemo kot samostojno in neodvisno, ne moremo v 1. členu ponovno govoriti o slovenskem narodu posebej, izločeno in mu dajati drugačen položaj kot drugim državljanom.

Jaz vem, da je to kompromis. Seveda bolje bi bilo, če tega tudi v preambuli ne bi bilo treba na ta način opredeljevati, ampak če je nacionalni karakter jasno opredeljen v preambuli in to po tistih osnutkih, ki smo jih sprejeli na zadnji seji je, je povsem nepotrebno oziroma dobiva drugačen pomen, če se to daje v normativni del ustave in v 1. člen ustave.

Jaz opozarjam na to, da je strokovna literatura na tem področju zelo veliko, tudi v Jugoslaviji, in da javna razprava v vseh delih Jugoslavije v preteklem letu je dala tukaj zelo veliko argumentov, da se ne gre na nacionalno definicijo republike. V naši republiki; moram pa reči , da na Hrvaškem

in v Srbiji so pa to upoštevali, tako mednarodno literaturo kot tisto, ki je bila jasno izražena v javni razpravi. V obeh primerih je v osnutkih bilo podobno kot pri nas, v obeh primerih je pa potem, ko je bila sprejetav končno besedilo ta argumentacija bila upoštevana. Nekaj posvetov je bilo na to temo, tako da mislim, nisem prepričan, da je dobro, da se to obravnava samo kot politično vprašanje in da se strokovnjaki pri tem ne oglašajo.

_____ Jaz bi predlagal, da bi poskusili ugotoviti, v čem se pravzaprav strinjamo, v čem pa ne. 1. člen bi naj glasil tako kot glasi predlog skupine. To se pravi: Republika Slovenija je suverena država, ki temelji na neodtujljivi in trajnih pravicah do samoodločbe.

2. člen predlagam, da bi se naj glasil tako kot ga je predlagal dr. Hribar. To se pravi, da zajema Ribičićevo besedilo in pa potem naprej.

Kot tu bi predlagal, da tu sprejmemo kot predlog, s tem da bi kot varianto dali predlog dr. Ribičiča v odločanje, da se 1. člen črta. Mislim, saj to ste vi predlagali. Zdaj lahko dogovorimo, da to pustimo v odločitev skupini strokovnjakov, ki bo naredila redakcijo, ali pa kot politična.

Potem ni potrebno, meni se zdi. Kajne? Peršak!
Ne razumem. Aja, Tomažič! Ja, Toplak...

_____ Ja, jaz mislim, da ta izraz pravna in socialna država vsekakor ne sodi v 2. člen. Ta drugi člen govori o definiciji, o oblasti; oba pojma - tako pravna in socialna država - sta pa po eni strani nekako nedoločljiva, po drugi strani pa obvezna atributa vsake države. In bolj sodita nekako v 3. in 4. člen, kjer pa tudi sta vsebovana z vidika nekeodnosa do državljanov, nekje do politike do človekovih pravic in tako naprej, če je že to hočemo poudariti. Ampak v 2. členu sta povsem odveč.

Osvirk: Hvala. Jaz bi se vrnil k razpravi v 1. členu posebej zaradi tega, in seveda si ne bom prizadeval, da bi povedal kaj novega. Ampak predvsem zaradi tega, ker seveda menim, da je v prvi vrsti razprava, ki bi jo morali voditi v ob tem 1. členu, filozofske in šele v drugi vrsti je to pravzaprav pravno vprašanje. Seveda v tistem trenutku, ko je potrebno urediti kompletno eksplikacijo tega 1. člena.

Zakaj hočem poudariti to filozofsko naravnost 1. člena? Zaradi tega, ker je med nami kar nekaj filozofov, ki bi lahko odgovorili na določeno vprašanje, in prvo vprašanje, ki se meni tukaj zastavlja, na katerega seveda imam odgovor, je to: ali bomo utemeljili subjektiviteto Republike Slovenije na državljanih, ali bomo utemeljili to subjektiviteto na skupku vrednot, ki jih mi tu, ki jih mi v 1. členu poimenujemo neodtujljiva pravica slovenskega naroda do samoodločbe.

Jaz mislim, da seveda oba pojma nista enakovredna. Prepričan sem namreč, da je v neki konstalaciji sil lahko to, ta skupek vrednot, ki jih zdaj imenujemo, "neodtujljiva pravica slovenskega naroda do samoodločbe", ki bo realizirana čez en mesec, v nekem trenutku lahko postane seveda ima isto vlogo kot jo je imela do zdaj skupek nekih drugih vrednot. Torej postavljamo v 1. člen pravzaprav naše ustave garant, da ostaja država pravzaprav utemeljena na nekih ideoloških vrednotah, ne pa na subjektiviteti pravzaprav državljanov. Takšno je moje stališče. Prepričan sem seveda, da je kot pri vsakem filozofskem vprašanju, so lahko različna mnenja. In prav zaradi tega se mi zdi pravzaprav, da bi bilo vredno upoštevati Peršakov predlog, ki bi lahko bil seveda tudi drugačen: in bi bil pravzaprav moj predlog ta, da je Republika suverena država, utemeljena na neodtujljivi, država ute, skratka, moralo bi se povedati, na kak način je pravzaprav bila konstituirana, v odvisnem stavku bi pa morala ta država seveda temeljiti na državljanih in državljankah. Hvala.

_____ Hvala lepa. Ribičič, potem Toplak.

dr. Ribičič: Resignirano. Umikam.

_____ Gospod Toplak!

dr. Ludvik Toplak: Dobro. Jaz imam k 1. členu ponovno vidim, da gre nasploh vidim, da gre za tri pojme: Gre za posameznika, gre za narod, gre za državo. Vprašanje je, tega posameznika, državljana in državljanke, kako jih in kje jih vključiti, in nedvomno pa je treba vse tri pojme, vse tri pojme je treba vgraditi v sistem. Vprašanje je subjektivitete posameznika, subjektivitete naroda in subjektivitete države.

V vsakem primeru menim, da 1. člen, tako kot je sfor-

muliran, je optimalen; menim pa, da bi se dalo 1. člen drugi del stavka 1. člena, mislim da je nepogrešljiv; ponovno pa pravim, da vseh državljanov in državljanek bi kazalo vgraditi ali v 2. člen ali pa v 1. člen v tem smislu kot Peršak predlaga. Ni pa umika druge polovice stavka.

_____ Dobro: mislim, da smo precej zakomplicirali stališča. Pravzaprav ne, ne mislim v slabem smislu. Ampak

Predsedujoči VITODRAG PUKL: ampak tu imamo zdaj mislimo osnovne razlike in pa variante, ki se tudi razlikujejo. Skušal bi ugotoviti mnenje o 1. členu, ki kot ga predlaga Peršak, če bi bil ta sprejemljiv kot predlog, eden izmed predlogov. Verjetno bi morali variantne predloge dajati in sicer R Slovenije je suverena država ali menih ali kaj državljan in državljanov, ki temelji na neutuljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe.

Ali bi taka formulacija 1. člena bila večinsko sprejemljiva kot predlog? Starman, Anderlič pardon.

TONE ANDERLIČ: Sem pravzaprav hotel ravno to predlagati, da je glede na to, da je za nas pravzaprav sprejemljiv tak predlog, kot ga je gospod Peršak predlagal, da se to predhodno preveri, ker zdaj prej so bili ponujeni dve varianti osnovni tekst in pa umaknjen tekst gospoda Ribičiča, da se poskušamo zdaj o tem varianti razjasniti. Hvala.

DANIJEL STARMAN: Ja jaz mislim, da gre tukaj za tako pomembna vprašanja, da je dvomljivo, ali je možen tak kompromis, ker gre za dejansko dva konceptualna pristopa k temelju ustave, zato jaz absolutno zagovarjam, da ostane 1. člen tak, kot ga je oblikovala podskupina in gotovo ga ni slučajno in prosim tudi jaz kot je bilo že prej predlagano, da strokovnjaki pojasnijo v čem je cement tega člena, ker za mene je ta člen cement te ustave, vse drugo dodajanje in kompromiserstvo se mi zdi preveč nenačelno, da bi bilo za podprt tudi kot varianti.

In drugo, nekajkrat se je danes poudarilo situacijo v hrvaški in srbski ustavi. Jaz mislim, da tukaj ne moremo paralele vleči, ker gre za popolnoma drugo sociološko in drugo zgodovinsko,

da ne govorim o vseh drugih okoliščinah in da so bile te ustave sprejete na horuk, mi pa delamo zelo temeljito našo ustavo.

In drugo, da narod tako kot se ga hoče preluknjati na razne načine živi povsem samostojno življenje ne glede na ustave in tudi ne glede na držav. Narod je nekaj suigeneris zadeva, ki ima čisto svoje poslanstvo in to jaz mislim, da je potrebno poudariti ne da je izčrpana pravica, čim ustavo napiše prvo v svoji zgodovini in da je treba, vsaj jaz bi prosil, da filozofi in gospod Hribar morda te stvari bolj strokovno obrazloži, ampak jaz mislim, da je to temelj iz katerega so izhajali pri točno taki dikciji 1. člena, kot se predlaga. Hvala lepa.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Gospod Starman, potem je ta predlog takšen, da bi, 1. člen ostal nesprejemljen(govorita oba hkrati).....

DANIJEL STARMAN: 2. člen je pa možno vključevati tako, kot je bilo nekajkrat rečeno ali državljani ali državljanke itn. ali dikcijo gospoda Ribičiča, jaz tukaj pri 2. členu nimam nič, ker štejem, da 1. člen je temelj, 2. člen je pa subjekt te države, to je za mene bistveno.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Kdo ima repriko?

ROBERTO BATTELLI: Ja reprika, zelo kratka. Jaz bi samo na to nakazal, bodimo malo bolj resni in zdaj v mislim konec 20. stoletja govoriti o tem, da je narod neki suigeneris, ki ima poslanstvo se mi zdi pa že preveč res mislim dajmo stvari spraviti na neko bolj resno in utemeljeno podlago. Hvala lepa.

CIRIL RIBIČIČ: Prva reprika je na to, kar je Tone Anderlič govoril. Jaz nisem umaknil amandmaja, ampak sem umaknil

prejšnjo diskusijo, ker se mi je zdelo, da prepričevanje, čeprav obsežno ni zelo smiselno, drugo je pa reprika na to, kar je bilo pozneje govorjeno.

Meni ni sporno to, da je razmerje sil v Sloveniji takšno, da je treba izrazito poudariti to, da je slovenska republika smostojna, neodvisna nastala na podlagi neutuljive, trajne, celovite pa še 17 pridevnikov zraven pravice slovenskega naroda do samoodločbe, samo predlagam, da se o tem govori v preambuli kot predustavnem vprašanju, ki nima za posledico neenakopravnost, neenakost državljanek in državljanov, ker bi morala biti bistvena postavka pri nas. Mi vemo, da v Srbiji državljani niso enakopravni, ampak srbaski ustavodajalec je toliko pameten, da ne napiše v 1. člen, da je to država srbskega naroda, ima pač dobre strokovnjake, ki ga opozorijo, kako se to dela v evropskih državah in ko sem jaz utemeljeval seveda to, da imata tudi hrvaška in tudi srbaska ustava sprejeti lansko leto to formulacijo jih nisem hotel predstavljati za ideal, ampak reči, da celo tam, kjer ne moremo biti zadovoljni s temi stvarmi znajo o teh stvareh natančneje, boljše se poučiti in razmišljati, seveda je pa treba navajati tudi druge primere.

Podobno velja zato pravno in socialna država. Dobor, že zopet hrvaška in srbaska ustava to imata, imajo pa seveda tudi zahodnoevropske države. Ena govori o pravni državi, ena govori o državi ki temelji na vladavini prava. Ena govori o socialni državi, ena pa o državi socialne pravičnosti. Mi se tega seveda lahko izognemo ali damo veliko pozneje, se mi pa zdi, da je ta obremenitev za ta trenutek bolj aktualna, kot pa tista

opredelitev, ki jo predlagamo in okrog samoodločbe in za katero jaz ne predlagam, da se umakne, ampak da se jasno zapiše v preambuli, tako da ni možno mojemu predlogu očitati, da izpušča samoodločbo, da jo podcenjuje ali pa mislim, da zdaj pa ni več to trajna pravica ali kaj podobnega.

Edino, kar sem hotel zagovarjati je to, da je to predustavno vprašanje in da naj se sprejme nek kompromis, ki seveda teoritetično ni čist. Čisti bi bil, da pač o tej stvari ne govorimo in da jo res jemljemo kot predustavno vprašanje. Kompromis pa je v tem, da o tem spregovorimo v preambuli zelo jano in zelo na glas. Če bomo pa oboje pregovorili v preambuli, pa še v 1. členu, potem je pa jasno, da to v 1. členu ima neke posledke. To skratka ni več utemeljevanje kako je nastala republika, država. Se opravičujem.

Predsedujoči VITODRAG PUKL:(govori vmes med diskutantom)..... tako da mislim, da smo razumeli vsi vaše stališče. Poskušamo pač, gospod Starman ima repriko, ne potem ima gospod Juri repriko še. Prosim lahko, potem je Peršak, potem je Beblerjeva pa Ocvirk.

.....: Čudi me, da človek ima pravno izobrazbo, kot gospod Starman zagovarja variante, ki temeljijo na sugeneris pojmi. Mi tukaj razpravljamo o ustavi, o normativnem delu ustave, torej tudi jaz plediram na to, da bodimo malo bolj precizni, bolj jasni pa da ne govorimo tako z zelo pavšalnimi terminologijami, podpiram pa Peršakov predlog, ker se mi zdi zelo pameten kompromis, čeprav mislim, da je ponavljanje določbe, ki je že v preambulivendar zna spretno sintetizirati eno in drugo

potrebno torej poudarjal v prvi vrsti vlogo državljinov in poudarja v drugem delu istega člena tudi temeljno pravico naroda do države, zato rpedlagal bi, da se opredelimo do te variante. Jaz jo osebno podpiram.

DANIJEL STARMAN: Torej jaz mislim, da je treba resno zlasti gospodu Juretu, ki Juriju, ki prihaja na seje, daje odstavke in prihaja kadar vidi, da je iz njegovih subjektivnih stališč potrebno, da sodeluje.

Kar se tiče sugeneris zadeve, ne bi razpravljali niti o eni pravici manjšine, če ne bi bil narod konsitutivni element. Torej da smo čisti v tem pogledu, torej vse pravice, ki jih jaz podpiram manjšini izvira ravno iz te filozofske osnove, kot jo narod pojmuje, zaradi identitete, zato taki nizki udarci nestrokovni in da ne rečem kaj hujšega naj bodo prihranjeni za kakšne druge nivoje.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. No mislim, da smo če malo, veste kaj reprika na repriko zdaj se je to malo izrodilo v počitek. Prosil bi, da ne bi si očitali, pa ne bi duhovilili okrog, dajmo poskusiti konstruktivno, takoj bo, malo konstruktivni bi predlagal. Gospod Juri, saj ne bote mogli zdržati, če vam dajem besedo.

JURI: Gospodu Starmanu, pravkar je človek s pravno izobrazbo mora vedeti, da obstaja ena določena procedura tudi pri odstopu določenih članov komisije. Jaz sem tukaj tudi zato, da zagotovimo sklepčnost dokler ne bo procedura moje razrešitve zaključena. Torej me čudi ta ugovor.

Drugič, mislim da sem dal predlog ali bi se zdaj

opredeljevali po vsebinskem po vsebini predloga gospoda Peršaka ali ne.

Predsdujoči VITODRAG PUKL: Jaz bi tudi bil za to, samo izgleda, da je temperatura nekoliko narastla, če bi jo malo oblažili, bi bilo to lepo. Prijavljeno pa je še je še Beblerjeva, Zagar, pravzaprav Zagar, gospa Bebler, najprej je Peršak, potem je gospa Bebler, potem je gospod Zagar, Juri je že povedal, Starman je že povedal, potem je gospod Ocvirk pa Battelli.

No prosil bi, če bi.

DARJA LAVTIZAR BEBLER: A bi lahko jaz predlagala, da bi ni dali besedo pred gospodom Peršakom, ker želim spregovoriti o njegovem predlogu in bi morda bilo tudi zanj tem lažje odgovoriti na moj predlog. Hvala lepa za prijaznost. Hvala.

Torej jaz bi tudi podprla predlog kakor ga je oblikoval gospod Peršak, namreč smatram, da je treba v 1. členu poudariti po eni strani tako državljanke in državjane in po drugi strani Slovenski narod kot temeljna subjekta suverene države Republike Slovenije, ne glede na to, da bi se dalo tudi strinjati s predlogom gospoda Cirila Ribičiča, da že preambula to v veliki meri temu zadosti, ampak seveda je pa treba spet vedeti, da preambula nima normativne veljave in morda zaradi tega ni odveč 1. člen tako postaviti, da se notri tudi zapiše pravica samoodločbe do samoodločbe slovenskega naroda.

Zdaj pa, ker bi jaz želela ta dva oba subjekta postaviti v enakopraven položaj, bi predlagala, da bi morda tudi ta dikcija 1. člena slovnično izražala ta to enakovrednost obeh temeljnih subjektov sepragvi, da bi na eni strani pisalo Republika Slovenija

je suverena država vseh njenih državljanek in državljanov in temelji na neutrudljivi pravici. Se pravi in temelji, kar bi pravzaprav postavilo kumulativno obe te vrednoti v enakovreden položaj. Hvala lepa.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Jaz bi najprej samovprašal gospoda Starmana, ali bi taka dikcija Peršakovega predloga zadovoljila ali bi kljub temu vztrajali pri nespremenjenem 1. členu?

DANIJELE STARMAN:(se ne sliši, govorita oba hkrati).....

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Peršak.

TONE PERSAK: Jaz sem se pravzaprav hotel oglasiti zato, ker imam občutek, da sedaj ko poslušam diskusijo da svojim po vsebini bom zdaj rekel sem svojim predlogom vendarle imam prav po vsebini.

Namreč zakaj bom rekel? Nekdo je prej rekel, to jaz si seveda ne lastim tega, da bi da je moja diskusija da ima seveda raven filozofsko, ampak bi vseeno rekel nekaj. Že prej sem rekel, da mislim, da mora biti v 1. členu samoodločba prisotna noter. Zakaj? Toliko se ne bi strinjal z gospodom Ribičičem, namreč preambula kakorkoli gledamo, vendarle govori o nastanku ustave. Kako je ta ustava, na podlagi česa mi to ustavno odlikujemo in kako jo sprejemamo. Se ne govori, bom zdaj rekel o državi, če sem čistotako bom rekel logističen v svojem izvajanju.

To je ena stvar, druga stvar hkrati pa mislim, zdaj tudi zaradi te diskusije da je treba posameznika oz. državljana pripeljati v 1. člen. Zakaj? Zdaj bom rekel nekaj in zato sem se

prej ogladil od filozofske ravni. Rekel bom zelo poljubno. Človek je najprej vendarle posameznik. Najprej in potem postane po svovji pripadnosti subjektivni itn. član nečesa drugega. To je stvar zavesti potem in se mi zdi, da je tega državljana tudi iz tega vidika na nek način treba mu dati to bom rekel tudi teži ima, če lahko tako rečem in zato zdaj najprej sem ta predlog tako ponudil, kot bom rekel neko varianto za pogovor, zdaj se mi pa zmeraj zelo zdi, da je dobro.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: No, na skromnosti glih ni pretirano volan. Gospod Zagar.

ZVONE ZAGAR: Z dovoljenjem, jaz sem se želel že rpoj oglasiti in na izvajanje gospoda Battellija, namreč on je izjavil, da je poslanstvo naroda v današnjih razmerah poudarjanje tega poslanca nekoliko smešno. Jaz bi rad odločno izjavil, da je poslanstvo naroda še vedno izredno pomembna zadeva za marsikoga in za marsikatero skupnost na prvem mestu. Smešno bi to bilo, če bi to bilo smešno, bi to bilo zame zelo neprimerno, predsem zaradi slovenskih manjšin in drugih manjšin, ki temeljijo, ki imajo predznak narodne.

Gospod Peršak je izjavil ravnoakar, da je posameznik tisti, ki je prvi. To jesicer res, vendar gre za konflikt dveh za ideološki konflikt ali je daješ prednost posameznikom ali daješ rpednost narodu. V primeru, da daješ prednost posamezniku, potem prideš na staliče gospoda Ribičiča in prideš na internacionalni pogled ne pa na nacionalni, ki ga jaz zagovarjam oz. prideš na področje, kjer ni identitete, kjer ni nekega temeljna ampak gre za področje brez izrazite identitete.

Zame je nacionalnost vrednota in je kot taka potreben sestavni del, zato se zavzemam, da je 1. člen dejansko temelj, ki o tem govori, da je nacionalnost temelj in na katerem država temelji v 2. členu pa lahko govorimo o subjektih itd. Hvala lepa.

Predsedujoči VITODRAB PUKL: Hvala lepa. Gospod Ocvirk. Reprika gospod Battelli.

ROBERTO BATTELLI: JA meni je žal, ampak jaz nisem rekel to, kar misli gospod Zagar. Poglejte, vsi malo poznamo, malo vsaj malo zgodovino in vi veste kateri narodi so imeli poslanstva in kaj je iz tega ven prišlo. Jaz sem hotel samo nakazati, jaz ne mislim, da je to mislil gospoda Starman in točno spotujem to, kar on pravi. Jaz pravim, da v sedanji situaciji in to mnenje ga deli verjetno veliko število pripadnikov slovenskega naroda je, postavlja stvari na tak način anahronistično, to pravim.

In zdaj, kar pa zadeva samoodločbo in ta problem, je vprašanje po mojem. Ali je samoodločba konzumirana s tem, da se konstituira država ali ne. Zdaj če ni

Roberto Battelli (nad.): Če ni nikoli konzumirana ta zadeva, potem lahko pristanem na predlog gospoda Peršaka. Samo res bi hotel slišati strokovnjake še enkrat o tem vprašanju in se čudim, da do sedaj še niso intervenirali in sami nekako, naj mi ne zamerijo, sami nekako dopuščajo, da prihaja do takih sprenevedanj o tem, kar se govori.

Vitodrag Fukl: Gospod Ocvirk, nato gospod Potrč, pa če bi potem še kdo od strokovnjakov povedal in bi poskušali formulirati variante, do enotnega predloga ne bomo prišli.

Mojmir Ocvirk: Hvala. V osnovi se mi dopade ta predlog gospoda Peršaka. Zdi se mi, da je ujel tisto kar nas vse tu boli. Tisto pa, kar se mi zdi, in zdi se mi, da smo v osnovi rešili osnovni problem. Nismo rešili samo tega o katerem je sedaj gospod Battelli govoril in jaz seveda sem prepričan, da bomo 26. konzumirali to pravico. Seveda vprašanje, ki ostaja pred nami je, ali mislimo 26. resno ali ne. Prepričan sem, da mislimo resno, zato predlagam, da ostane formulacija taka kot jo je formuliral gospod Peršak z eno manjšo razliko in to je to, da neodtujljivo pravico slovenskega naroda do samoodločbe postavimo v pretekli čas oziroma v formo, ki bo odražala uporabljenost te pravice.

Miran Potrč: Rad bi opozoril, da se ne bi zgubila dva vprašanja, ki sta bila v tem kontekstu sprožena. Eno je vprašanje kakšna je država, na kateri podlagi je ustanovljena in temelji. In drugo je vprašanje večih elementov njene vsebine. Jaz moram reči, da sem prepričan, da je razprava o temelju in podlagi stvar, o kateri bi kazalo dejansko ravnati in jo eventuelno jo kot predustavno vprašanje obravnavati. Bom pa glede na aktualne politične, ne pa pravne, razmere v Sloveniji sam pristal na to, da ima tudi svojo komponentno v 1. členu, čeprav ni logično. Bi

pa absolutno vztrajal, da tisto kar pravno je, to pa je dejanska vsebina ureditve državlji.... tisto kar v 1. členu na vsak način mora biti. Jaz bi tudi z modifikacijo, ki jo je dala Darja Lavtižar bil pripravljen kot nek kompromis, ki pa kaže na razmere v kakršnih smo in na pojmovanja, ni pa pravno čist pristati.

Opozarja in javljam se tudi zaradi drugega dela. Da ne bi zgubili vprašanje pravne in socialne države. Moram reči, da so argumenti, ki so bili tukaj dajani zame nesprejemljivi, da to ni treba, da je to neprecizno, da je to splošen pojem, da je to jasno. Ti argumenti v primerjavi s prejšnjo diskusijo o samoodločbi izgubijo vsak pomen. Tudi tisto je vse jasno samo po sebi uumljivo, realizirajo celo jo bomo pa kljub temu želimo napisati. Postavljajo se pa tako velika vprašanja, da bi resda splošno opredelitev, ampak opredelitev, ki je v temeljnih določbah, in ki nas potem zavezuje, da tudi ustavo tako izgradimo in da v vsakem primeru tako konkretno ravnamo, se bali napisati.

Moram reči še to, da aktualna situacija v kateri bomo to ustavo sprejemali izrecno terjaja, da to napišemo, ker bo gotovo mnogo prispevala tudi k mnogih zahtevam, ki so v javni razpravi bile dane, da se element pravne države in posebej element socialne države v novi slovenski ustavi izrecno opredeli, ker je pač mnogo ljudi zaradi različnih predlogov in konkretnega ravnanja zaskrbljenih ne samo nad tam, ali bo Slovenija imela državo, ampak tudi nad tem in predvsem nad tem, kakšna država bo. In jaz izrecno vztrajam, da se tudi o tem vprašanju razpravlja in to vključi v tekst 1. člena ustave ali združenih 1. in 2., kakor ga bomo skupaj oblikovali.

Lojze Ude: Najprej, ker se pojavlja novo vprašanje o izčrpanosti pravice do samoodločbe. Mislil sem, da je to

vprašanje že zdavnaj preseženo. Pravica do samoodločbe izčrpana ne more biti. Morebiti bomo čez 20 let glasovali na referendumu o tem, da se vključimo v evropsko ali srednjeevropsko federacijo. Tako da o izčrpanosti pravice do samoodločbe govoriti in v preteklem času formulirati pravice slovenskega naroda do samoodločbe ni sprejemljivo.

Sedaj pa kar se tiče tega vprašanja. Opozoril bi na nekaj. Preambula ima v bistvu splošno izhodišče. Če je niste na zadnji seji tekstualno spremenili, ima splošno izhodišče o pravici vsakega naroda do samoodločbe, kot nekako mednarodno pravni podlagi, tudi mednarodnopravni podlagi do samoodločbe. Nekje moramo zapisati in zapisano je sedaj v 1. členu, da je temelj slovenske države pravica slovenskega naroda do samoodločbe, ne vsakega. Ker gre za konkretno državo, gre tudi za konkreten narod. Zato ne bi mogel sprejeti tega predloga, iz katerega izhaja, da imamo splošno izhodišče. Pravico vsakega naroda do samoodločbe, potem je pa takoj država, v kateri imajo oblast državljani in državljanke. Mora biti to povedano, da je slovenska država temelji na pravici slovenskega naroda do samoodločbe.

Tudi Hrvati imajo to v tekstu ustave. Ne v preamubli, oni imajo nenavadno. V 1. členu imajo tako imenovane izvirne temelje kot pravijo (Ribičič: to je pred 1. členom) Ja, v prvem poglavju, ampak v normativnem delu. Ustav Republike Hrvatske je in potem se začne prvo poglavje, kjer so izvirni temelji in tu notrni je pribijanja še mnogo več kot pri nas. Poglejte kakšne definicije so tu notri. Samobitnost in državno obstojnost hrvatskega naroda. Pravo hrvatskega naroda na puno suverenost. Neoduljivost, nedeljivost, neprenosljivost, nepotrošljivost

pravice do samoodločbe in državno suverenost hrvaškega naroda. Republika Hrvatska ustanavljaj se kao nacionalna država hrvatskog naroda i država potem pa našteva še vse manjšine. Se pravi, tudi oni so mnogo bolj pribili to nacionalno državo, kot je pribita pri nas v 1. členu.

V skrajnem primeru bi bilo mogoče od kolega Ribičiča realizirati predlog na ta način, če bi v preambuli zares jasno povedali, da gre za samoodločbo slovenskega naroda. Samo potem je treba zopet preambulo popolnoma vsebinsko spreminjati. Nisem pa zato, da bi sploh izpadla samoodločba prav slovenskega naroda.

Ciril Kolečnik: Če dovolite bi se tudi jaz oglasil, da ne bi zgledalo da samo nekateri ločijo kaj je kaj, kaj je temelj in kaj je zgradba, se še jaz oglašam. Prav gotovo, da sem jaz za čistost teh pojmov in teh elementov, ki tvorijo državo. Ne morem pristati na neke kompromise, ki so se v zgodovini vedno pokazali kot slabi, posebno na teh področjih, ne govorim na vseh. Zato sem in stojim na stališču, da je 1. člen kot ga je predlagala skupina sprejemljiv, ker govori o temelju naše države in temelj naše države je slovenski narod in bo slovenski narod, pa kakorkoli besede obračali.

2. člen, se strinjam da govori o subjektu in tu sem in stojim na tem, da so to državljani oziroma da je to človek, da je to ljudstvo, to prav gotovo drži in mislim, da je to sprejemljivo za vse tiste, ki menijo, da je država pravica na nekem območju živečega naroda in ljudi. Ampak bodimo v ustavi, ki jo postavljamo prvič v zgodovini slovenskega naroda v tej obliki, vsaj čisti. Ne lotujmo se in ne delajmo nekih kompromisov, za kar bo bolela glava tiste prihodnje rodove. Toliko bi jaz k temu dodal.

dr. Stres: Najprej kratki pripombi glede konsumacije. Mislim, da samoodločbo naroda bomo sedaj šele uresničili, ne bomo je pa konsumirali. Drugič. Odnos med narodom in posameznikom. Težko bi se strinjal s tem kdo je prej in kdo je pozneje. Namreč posameznika ni brez narodove kulture. Posameznik biološko ja, v inkubatorju. Ampak človek je duhovna oseba in postaja oseba res preko kulture, ta pa je vedno kultura nekega naroda, njegova civilizacija. Vse te antiteze so nepotrebne.

Kar zadeva sam predmet debate, ki se že vleče bi samo to rekel. Vidim smisel teh dveh predlogov samo v tem, ali je kakšna bistvena razlika med tem dejstvom, da v 1. členu povemo in združimo dva pojma ali dve stvari, temeljnost te suverenosti in pa subjekte suverenosti ali pa ni nobene razlike med tem, da v 1. členu povemo, govorimo o temelju in v drugem o subjektu. Če je razlika med členi bistvenega pomena, potem je treba dati v prve člene. Če pa razlika med členi ni bistvena, ali pride na prvo ali drugo mesto, potem pa po mojem je ta debata sokraj preveč razvlečena.

Ciril Ribičič: Bom skušal biti kratek. Glede trajnosti pravice do samoodločbe se zavzema za trajnost, tako kot sem se prej. Hotel sem povedati, da trajnost dobiva novo vsebino, ne pa takšno kot so jo tu poskušali nekateri prikazati. DA ne bi bilo nesporazumov, kot da sem jaz, da bi to bilo neko preteklo dejstvo ali kaj takega.

Jaz sem se zavzemal, da se v preamubli jasno pove samoodločba slovenskega naroda, ne vsakega naroda, pravica vsakega naroda. Res je tudi, če se to ne naredi, je ta preambula takšna kot je v osnutku, govori o tem, da je slovenski narod dosegel svojo državnost. To dejstvo, da je na podlagi samoodločbe

dosegel svojo državnost, mora preamubla ugotoviti in ga tudi ugotavlja. Zato mislim, da ni treba, da se to ponavlja v normativnem delu. Strokovno vprašanje, kaj je normativni del in kaj ni. Do sedaj se je smatralo, da normativna načela niso normativni del. Tudi v prejšnji ustavi nekaj takšnega kot so sedaj dali kot neka temeljna izhodišča, hvraška ustava, kar jaz tudi v pisnem svojem predlogu navajam, bi težko štel za normativni del.

Franco Juri: Jaz vztrajam pri tem, da gre poudariti to kolektivno pravico slovenskega naroda in tu se sklicujem na tisto, ker je kolega Starman pravilno poudaril, da to je pogoj za priznavanje kolektivnih pravic drugih nacionalnih segmentov. In na tem smo si lahko vsi enotni.

Moji pomisleki so o načinu in mestu poudarjanja te zgodovinske pravice. Gospod Ude je pravilno rekel, da bi v preamubuli šlo mogoče bolj jasno opredeliti pravico do samoodločbe slovenskega naroda. Jaz mislim, da nekje je omenjen slovenski narod oziroma Slovenci. Če preambula ostane takšna kot je sedaj, mislim da ta poudarek je vsebovan v Peršakovem predlogu, s tem da vztrajam na tem, da posameznik pride pred kolektivom. Strinjam se, da posameznika brez kolektiva ni. Vendar posameznik brez naroda in narodne civilizacije lahko obstaja, mogoče v manjšini, ampak posameznik ni nujno povezan na en narod. Bodimo jasni

FRANCO JURI: (nad.) Je nekaj drugega, ni aksiomatična povezava med narodom in posameznikom. Državljan seveda pomeni pravice, ki jih uživa posameznik v lastni državi. Zato nočem odstopati od tega načela oz. od poudarjanja posameznika, na to pa temeljne pravice slovenskega naroda do lastne države, ker mislim, da prav v predlogu, ki ga je podal gospod Peršak, imamo oboje. Slovenski narod se pojavlja implicitno oz. eksplicitno v preambuli, se pojavlja v 1. členu in v 3. členu, s tem, da vsaj na enem mestu pustimo državljanu pravico

Predsedujoči BOGO ROGINA: Gospod Juri, če prav razumem, vi podpirate Peršakov predlog (govorita en in drug)

FRANCO JURI: Ker zdaj so se pojavili novi elementi. Gospod Ude bo dal tudi neke argumente, ki so zelo racionalni. Skušam delovati na podlagi novonastalih elementov. Zato še enkrat predlagam, da bi sprejeli Peršakov predlog.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Gospod Kolesnik, izvolite.

G. KOLEŠNIK: Namreč to, kar zdaj gospod Juri govori, je v nasprotju s tistim, kar je prvo govoril. Namreč gre predvsem za to, če se zavzema, da je posamezni prvi, naj se zavzema potem za manjšino, ker potem, če je lahko posameznik brez naroda oz. da ni vezan na enega ali več, potem se ni treba zavzemati za manjšino. In to je jasno, bodimo čisti, eno ali drugo.

Predsedujoči BOGO ROGINA: Gospod Kolesnik, tako kot sem jaz gospoda Jurija razumel, je lepo obrazložil, zakaj se zavzema za varianto gospoda Peršaka. Omenil je pa tudi glede samega subjekta. Bi še kdo želel, drugače poskušamo končati to razpravo in formulirati alternative.

Se pravi iz razprave ugotavljam, da tu ni enotnega mnenja. En predlog je, da bi se 1. člen glasil tako, kot ga je ponudila skupina. To se pravi: 'Republika Slovenija je suverena država, ki temelji na trajni in neodtujlivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe.' To bi ponudili kot varianto.

Drugi predlog je, ki je dobil tu precej podpore, predlog, ki ga je formuliral gospod Peršak. To se pravi, da bi se 1. člen glasil: 'Republika Slovenija je suverena država vseh njenih državljanek in državljanov, ki temelji na trajni, ki ali in, formulacija bi, in po tej formulaciji. To bi bil drugi variančni predlog.

Tretji pa je predlog gospoda Ribičiča, da bi se 1. člen nadomestil s formulacijo, kot je v njegovem pisnem predlogu podana in sicer: 'Republika Slovenija je pravna in socialna država vseh njenih državljanek in državljanov (.....) je suverna, pravna in socialna država vseh njenih državljanek in državljanov. To bomo pač ponudili v politično usklajevanje. Soglašate? Hvala lepa.

V 2. členu smo že nekako razpravljali, samo bi morali imeti stališče do tega člena in bi prosil, v osnovni dikciji predloga je: 'V Republiki Sloveniji ima oblast ljudstvo. Izvaja

jo neposredno na volitvah in po načelu delitve oblasti preko zakonodajnih, izvršnih in sodnih organov. Sama skupina je ta tekst nekoliko dopolnila in obrnila, oz. bi se glasil: 'V Republiki Slovenija ima oblast ljudstvo; izvaja jo neposredno, to je črtano, z volitvami in preko zakonodajnih, izvršilnih in sodnih organov, ki delujejo po načelu delitve oblasti. Sam ne vidim bistvene vsebinske razlike, morda gre samo za formulacijo. Gospod Tomažič, katera formulacija je bolj primerna po vašem mnenju? (.....) Druga je redakcijsko bolj jasna. Ima kdo tu kakšne spremembe ali kakšne druge predloge?

Potem bi 2. člen predlagali po tej formulaciji, kot ga je sprejela skupina. Dr. Ude.

DR. UDE: Verjetno tisti, ki zastopa 1. člen, tak kot je sedaj v ustavi, mu manjka še sedaj v 2. členu 'državljeni in državljanke'. Namreč, če ostaja tisti, ki vstraja pri 1. členu, če vstrajamo pri 1. členu, bi vendar kazalo potem vsaj v 2. členu pri tej varianti, kjer nespremenjen 1. člen iz osnutka ohranja, bi pa kazalo vsaj v 2. členu povedati, da gre za posameznika, državljanke in državljane. Hrvati so rekli tako, ne mislim, da je to ustrezno, da ima ljudstvo oblast kot skupnost državljanov

Gospod: pristojnost državljanek in državljanov, to je njihova redakcija tega teksta. Vsekakor bi 2. člen potem morali vnesti besedilo "državljanek in državljanov". Na način, ki je predlagan v tej drugi varianti, ki je v bistvu kombinacija Ribičičevega predloga, to kar je kolega Hribar rekel.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Hvala. Gospod Bizjak prosim.

IVAN BIZJAK: Jaz bi predlagal, da se s tem pretirano ne mučimo, verjetno je to povsem jasno. Verjetno bi bilo smiselno v ta delovni tekst predloga zapisat neko opombo, da bo drugi člen v primeru sprejetja tiste variante potrebno ustrezno preoblikovati smer, da pa ne bi sedaj iskali tiste diktije, ker mislim, da bo to pač v okviru usklajevanja.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Soglašamo s predlogom gospodoma Bizjaka? Dobro. Gospod Grad ali bi želeli v tej zvezi razpravljati, ker sicer bi predlog gospoda Bizjaka nekako sprejeli.

Gospod GRAD: To sem mislil k 2. členu povedati.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Prosim gospod Grad.

Gospod GRAD: Glejte zdi se mi, sedaj bom povedal toda ne čisto strokovno. Nekaj pri 2. členu ni v redu. Zakaj gre? Dve stvari, ki ne sodita popolnoma skupaj, sta po mojem mnenju povedani v eni sapi. Gre namreč za to, ena stvar je odnos ljudstva do oblasti. Mi smo povedali jasno, da ljudstvo izvaja oblast ali neposredno, to se pravi referendum, neposredno na volitvah in tako naprej; ali tako, da voli svoje organe. To je eno. Druga misel pa je kako je organizirana državna oblast? Državna oblast je organizirana tako, da jo izvajajo tri vrste organov: zakonodajni, izvršilni in sodni. To sta dve misli in ju je po moje treba ločiti. To je moje mnenje. Hvala.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Hvala. Gospod Potrč prosim.

MIRAN POTRČ: Razpravljamo o 3. členu. Prosim kdo se javi? Gospod Magajna.

Gospod MAGAJNA: V bistvu bi gospoda Grada vprašal v zvezi s tem členom, ker je tu še ena zadeva. Verjetno ne gre samo za vprašanje, da se v istem členu urejata dve zadevi sočasno in v en mah, ampak sploh ta pojem "izvajajo jo neposredno na volitvah in ne po načelu delitve". Meni se zdi sporna že ta dikcija "neposredno oblast na volitvah".

Glas iz dvorane: v tej dikciji je vejica vmes.

Gospod MAGAJNA: Ali je vejica? Torej "neposredno, oblast na volitvah". Hvala, v redu.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Ciril Ribičič se je javil.

dr. CIRIL RIBIČIČ: Če sem prav videl v predlogu je izpuščeno besedilo "značaj pravne oz. sklicevanje na elemente pravne in socialne države, na pravine".

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Začel sem razpravo o 3. členu, pa ne vem sedaj ali je bilo prav ali ne. Mislim, da smo do tega člena prišli.

STONE PERSAK: Ali lahko kot v opomno povem, da načelno je bilo od gospoda Grada predlagano, da bi se 2. člen delil na dva dela ali na dva stavka ali na dva odstavka, zato ker je bilo rečeno, da se v bistvu dve stvari urejata v enem stavku. To je princip izvajanja oblasti ljudstva in princip delitve, oz. načelo delitve oblasti in sedaj eni diskutirajo še o tem, eni pa že o 3. členu. Če lahko predlagam, da bi se o 2. dokončno zmenili in potem šli naprej.

Gospod: Mislim, da gre samo za redakcijsko napako in bi predlagal, da bi to ločili tako: "izvaja pa jo neposredno in na volitvah ter po načelu delitve oblasti." Pa bi bila oba sklopa ločena.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Prosim Darja Lavtižar.

DARJA LAVTIZAR-BEBLER: Jaz se strinjam z gospodom Gradom, da sta tukaj dve stvari, ki pravzaprav ne sodita sem skupaj. To načelo delitve oblasti je pravzaprav tehnično vprašanje, ki dejansko sodi v poglavje o državni ureditvi. Tukaj pa moramo povedati na kakšen način se izvaja oblast ljudstva. Izvaja se neposredno, vemo, da sem sodijo referendumi konkretno, potem z volitvami in preko teh organov. To so zakonodajni, izvršilni in sodni. Kako pa ti funkcionirajo, po kakšnih načelih, je pa stvar tehnike in ne sodi sem v splošne določbe. Z gospodom Gradom se zato strinjam.

Predsedujoči MIRAN POTRČ: Hvala. Prosim ...

Franci Grad prosim, , lahko vprašam za mnenje?) Ja jaz lahko, , jaz se vendarle zavzemam, da to, da načelo delitve oblasti je načelo. In zaradi tega bi jaz ohranil v tem poglavju s tem, da bi ga nekoliko izraziteje ločil. Pri čemer mi je tale misel, ki jo je povedal gospod predsednik Zakonodajno-pravne komisije, da bi poudarili načelo, kar vseč. Jaz bi sicer ločil še drug, še bolj kot on, jaz bi iz tega naredil vsaj sva stavka. Pa bi rekel prvo, bi ostal tak kot je ; drugi bi pa rekel: državna oblast se izvja v teh, preko teh in teh, in teh organov, ki telujejo po tem načelu. Približno tako.

_____Prosim! Je ta predlog sprejemljiv za večino?

Ribičič: Hvala. Potem lahko gremo lahko h konkretnemu členu.//Ne, Ja, zdaj imam jaz morda napačen vtis no, samo občutek imam, da se zdaj še tisto, kar je bilo glede socialne in pravne države rečeno, rad bi pa poseben poudarek dal na socialno državo, da se še to poskuša tukaj opuščati. Morda je napačen., moj vtis. Zdi se mi, da bi to spadalo v 1. člen. Ne vem, morda bi pretiravali, če bi bilo to v samem naslovu naše republike in tako naprej, ampak zdi se mi, da je pa ta predlog, ki ga je zdaj delovna skupina obravnavala, da bi se to opustilo, pa v temeljnem nasprotju z javno razpravo, tako kot sem jo jaz uspel slediti in pa pripombe iz javne razprave. Socialnoekonomske pravice, soupravljanje, insistiranje praktično vseh, zlasti pa vseh največjih strank političnih, da se socialni vidik v ustavi posebej poudari, je tukaj nespoštovano, čeprav je bilo v osnutku. Skratka je bila javna razprava nezadovoljna s tem, da je to prikrito, da je to premalo poudarjeno, tukaj je pa predlog, ki gre v nasprotni smeri. Jaz v imenu stranke, ki jo zastopam, moram reči, da terjamo, da se zelo jasno poudari socialna narava republike Slovenije. Prej na žalost je samo v tisti varianti, ki sem jo jaz zastopal, skrajno manjšinsko omenjena. Ni se uspela prebiti niti v eno od drugih dveh variant. Mislim, da je to slabo in da je v nasprotju z zavzetimi stališči strank. Velike večine strank slovenskih.

Bizjak: V zvezi s tem vprašanjem bi predvsem tole rekel; da, kar pa mislim, da je bilo že rečeno. Potem ko bo to pravna in socialna država je razvidno iz ostalih členov, kjer ekspliciramo socialni del. In mi smo se res zavzemali za to, da je socialnega več v tej ustavi glede na osnutek. In mislim, da smo pri mnogih členih to tudi tako predrugačili. Zti se mi pa zelo vprašljivo

poudarjati take attribute države, kar na začetku , ko še nismo povedali, zaradi česa je to res taka država. Mislim, da je mnogo bolj bistveno, da iz same vsebine to pride ven kot zaključek. Ob tem bi navedel samo vsem znan primer , kako so bile tiste države, ki so si pred ime dale največ pridevnikov, demokratična, ljudska, in ne vem kakšna država naj bi bila, čimveč je bilo teh pridevnikov, tem manj res , tem manj veljali so tisti pridevniki v praksi države. Se pravi najbolj totalitarne države so imele največ takih demokratičnih pridevnikov v svojem že imenu, kajne? Tako da mislim, da to samo po sebi ni merilo za nobeno stvar in se ne zavzemam posebej, da se to na ta način poudari. Mislim, da je mnogo bolj važna sama vsebina.

Naprej prosim!

dr. Ribičič: Mislim, da je to v temeljnem nasprotju s celotno našo diskusijo. Kjer so samoumevne stvari in argumentacija okrog tega, da je jasno, čigava republika Slovenija iz samega imena in tako naprej; tukaj naleti na temeljite ugovore, da je to treba večkrat poudariti in v preambuli in v prvem členu in v normativnem delu in tako naprej. Pa je morda bolj samoumevno, da je Republika Slovenija država, ki temelji na samoodločbi slovenskega naroda, kot pa je samoumevno, samo po sebi ali bo razvijala to socialno funkcijo v poudarjenem smislu, ali ne. Tako da me čudi pač to stališče, tudi glede na stališča krščanskih demokratov v javni razpravi o tem vprašanju. Očitno je, da če v temeljnih določbah ustave poudarimo to socialno funkcijo države, da to ima seveda nek simboličen pomen innek vsebinski pomen in da argumentacija, da bo to itak razvidno ali pa ne bo razvidno iz drugih določb za mene ni prepričljiva. Seveda pretirano bi bilo no, in mislim resno , mislil s predlogom, da bi se ime republike spremenilo in v tem smislu recimo sprejemam argumente, ki so bili zdaj povedani, da v samem nazivu države to ne spada. Mislim pa da je treba v teh temeljnih splošnih določbah naše ustave pa vendarle to jasno poudariti.

Bizjak: No, samo pojasnilo; vendarle se nisva povsem razumela. Moram vseeno reči, da o socialnih pravicah in podobnem govorimo v lepem delu ustave, o narodu pa od tu dalje ni nikjer več besede. Zato mislim tako, ne moremo kar v isti koš dati.

Lavtižarjeva. Ja, jaz se tudi zavzemam za to, da ostane tukaj v tem členu ostaneta oba pojma. Da gre za pravno in socialno državo. To sta tudi dve sestavini tega člena, ki nikakor v javni

razpravi nista naleteli na nasprotne predloge. Se pravi : javna razprava je to oboje izrecno podprla. Jaz vsaj nisem zasledila predlogov v nasprotno smer. Rada bi opozorila seveda to, kar je tudi že dr. Ribičič povedal

dr. Ribičič povedal, da gre za splošne določbe. IN v teh splošnih določbah je treba neke temeljne vrednote posebej izpostaviti in poudariti in spomnila bi tudi na to, da številne ustave v zahodnih demokratičnih razvitkih držav med temi temeljnimi vrednotami zelo, celo navajajo, da gre za države, od katerih je ena od teh vrednot tudi blagostanje državljanov. celo govorijo o blagostanju. In mislim, da ne bi nikakor kazalo izpustiti, da gre v našem primeru za pravno in socialno državo. Kajti oboje je tudi ta hip pravzaprav pri nas prav zato pri nas dokaj sporno. To pa vsi vemo. Hvala.

Magajna: Žagar je bil še prej. Ja.

Žagar: Hvala lepa. Jaz bi želel reči sledeče: da je za mene ta socialni vidik oziroma socialni vložek in ali socialistični pridevnik ali nekaj podobnega, vprašljiv predvsem iz razloga, ker vemo točno kaj to je. Ali to pomeni, da so za to državo vrednota njeni državljani, njeni ljudje? Če je to tako, potem je to seveda sprejemljivo in zelo pozitivno. Namreč značaj teh pojmov oziroma to, kar pod temi pojmi si predstavljamo, ali si predstavljajo naši državljani, je zelo različno. Ti prevoji so nekako konfuzni. Zato, če že predlagate socialno v ustavo, in besedo "socialno", potem bi jaz predlagal, da se to prevede in da se temu reče "blagostanje". To je vsekakor nekaj povsem drugega in je zame vrednota. Nikakor pa ni zame vrednota, če rečemo, da bomo skrbeli, da je država socialna. To je zame nekaj kar je, kar sploh ne vem za kaj se gre. In ima celo je povezana z imenom "socialistični", ki je pa še bolj, še v slabšem položaju kot socialni. Če se samo za ime obesim. Hvala.

Magajna: No, mi smo že večkrat rekli, da ustava ni samo strogo normativni akt, ampak da se skozi njo kaže, in tudi se mora izraziti jasno tudi določene temeljne vrednote; in poleg pojma pravnosti, velja tudi obenem tudi pojem socialne države. Potem jaz predlagam, da ne bi tukaj imeli ne vem kakšno filozofsko diskusijo kaj to pomeni socialna država. Gre za eno naravnost, do kakšne mere je uresničljiva, in seveda bo potem na področju zakonodaje odražali, ampak gre pa le za eno temeljno usmeritev in naravnost. Ker samo pravna država se mi zdi premalo, in kaže neko civilizacijsko vrednoto, je danes v mnogih ustavah tudi jasno zapisano.

Starman: Torej jaz bi pa predvsem prosil člane

skupine, ki so oblikovale te splošne določbe, zlasti njenega vodjo, zakaj ste se odločili, da se prečrta iz osnutka , ki je ti dve , ta dva termina opredeljeval? Ker mi pravzaprav zdaj delamo revizijo, ne pa na novo razpravljamo, kot smo že enkrat delali, o tem ali se strinjamo to kar je naša delovna skupina kot smo ki smo ji zaupali to nalogo, naredi ali ne. In dejansko zopet orjemo ledino. Mene pa zanima to: ali je to konsistentno, da bi v ustavi, ki ima ambicijo, da je demokratična, moderna in tako naprej, pisali sploh, da je to pravna država. A je to nekaj tako jasnega, da brez , če imaš delitev oblasti, če pač parlamentin tak in tako naprej, ali se lahko zamišljamo, da bi lahko ustavno sodišče, ki bo kot osnovno razlago in vseh ostalih določb ustave le štelo splošne določbe, to je nekako temelj za napotilo tudi pri tej razlagi, lahko uporabilo neke druge kriterije, kot jih imajo kriteriji pravne države? Toliko kot pomislek na sploh ta termin.

Peršak: No, jaz sem bil v tej skupini član. v podskupini. In povem pač to, kar smo v tem razmišljali, in da se je odločitev da se to črta, oziroma, da se predlaga da se črta, prišla ravno na tej podlagi, da smo mi vsi mislili, da država, oziroma ustava mora kot celota kazati, da je to , zlasti kar zadeva, da ven socialne države. Pravna država je pravzaprav v tem, koliko dane oblasti in tako naprej spoštujejo lastno pravno ureditev. IN se je držijo. Pa jo briskirajo ali ne. Medtem ko je ta dimenzija , se mi zdi, da je seveda mora prosevati skozi to ustavo. Tako je bilo vsaj v skupini mišljeno. Čeprav seveda je pa možno, da se , ker gre tukaj kot rečeno, za načela, neka načela, in možno je tudi to, da se pač z ustavo opredelimo kot socialna država. Tudi to je možno, kajne?

Samo, ker pa je dileme so okoli socialnega, bi jaz samo pol stavka povedal, kako jaz razumem: Jaz mislim, da vidim problem socialne države predvsem v dveh dimenzijah: To je v zagotavljanju takoimenovanih socialnih pravic, tukaj je. Drugo pa je, v tem, da se država zaveže ob vsem ostalem: ob svoji orientaciji podjetništva, avtonomiji, gospodarstva in tako naprej, da se zaveže da bo vsem državljanom garantirala nek osnovni socialni standard. Tistim, ki si tega ne morejo sami zagotoviti. To.

Hribar: Ja, rad bi poudaril, da gre tu za izrazito

politično vprašanje. Ne strokovno. Katere predikate se bomo odločili. Recimo Francija ima v 2. členu: Francija je nedeljiva, laična, demokratična in socialna republika. To se pravi, ali se bomo mi zdaj odločili ravno za dva predikata, ali štiri ali šest ali pa nobenega, jestvar popolne politične odločitve. Tako da s tega vidika je ta sklep skupine upravičen, s tem da izberemo samo dva in izrecno izpostavimo seveda pa druge potlačimo.

Petrč No, jaz sem že kot razpravljalet želel se javiti in sem v bistvu hotel reči nekaj tega, kar je

nekaž tega, kar je rekel dr. Hribar, ampak malo drugače. Namreč naše sklicevanje na sedanje razmere na cilje, na evropske izkušnje, nas tukaj najbrž postavijo v položaj, da bo silno težko kdo rekel, da moderna evropska država ni socialna država, s pravilnim razumevanjem. In da bo najbrž kdo težko rekel, da če bomo vstavili elemente socialne države tudi v ustavo, da bomo ravnali proti nekim nazorom, ki tudi obstojajo. Ne edini, ne povsod, ampak ki tudi obstojajo v Evropi. Konkretne razmere pri nas pa najbrž izrecno terjajo, da o teh stvareh spregovorimo. In jaz bom rekel tako: krivično bi bilo reči, da od osnutka, do tega delovnega besedila predloga nismo mi nek napredek v teh opredelitvah, v konkretnih delih opravili. Ocena o tem, ali dovolj ali ustrezno je gotovo še različna. Ampak stalno ugovarjanje temu vprašanju, moram reči, da mi daje izrecno skrb. Izrecno skrb, kaj pravzaprav je v tem političnem smislu želja tistih ljudi, ki se boje da bi kakršenkoli političen atribut, ki pa ima potem kasneje tudi svoj pravni pomen, v ustavo prišel. In se vedno znova zavzemamo za to, da eden od teh elementov pride in vedno znova skupine ali pa kdorkoli reče ne, ne sme biti. Vse drugo, kar je naravnano na neke druge, bi rekel cilje ali pa želje, je stalno nesporno. Kdorkoli to vprašanje postavi, se ga šteje kot neustreznega. V tem elementu je pa toliko ugovorov in toliko pomislekov. Jaz moram reč, da me prepričuje, da enostavno je bitka za to, nujno potrebna, zato, da bi jo v ustavo in kasneje tudi v prakso vstavili, ker smo v nekih bi rekel razmerah, ki so izjemno protislovne v tem delu. In zato se mi zdi, da je prav na tem vztrajati in to v ustavo zapisati, ker bomo kasneje šli še skozi prakso te težave imeli. Gotovo bomo morali pa vsebino prilagajati nekim konkretnim razmeram in nekemu konkretnemu razumevanju in družbenemu konsenzu, ki bo takrat na tej točki tudi materialno, ne samo politično mogoče. S tem se pa seveda strinjam. Psosim?

Potrč.

A to velja za oba pojma ali ...

Potrč. Velja predvsem za drugega. Ja velja predvsem za drugega.

Jaz tudi mislim tako. Poglejte! Dejansko ni treba pisati v ustavo.

Pardon. Ribičič!

dr. Ribičič: Ponavadi se to daje v zvezi, pravna in socialna država, pa država, ki temelji na vladavini prava, na socialni pravičnosti. Tako sta tudi ti dve obe ustavi, -i smo ju danes že omenjali. Hrvaška in Srbska. Ena tako, ena malo drugače. Obe pa imata to. Zdaj recimo govoriti tukaj o državi socialnega blagostanja ali kaj takega, veste da ne gre iz mnogih razlogov. Tudi če si prizadevamo za blagostanje, je to v teh razmerah daleč od realnih možnosti. Tako da omenjene socialne države je treba tukaj predvsem obvezati državo, da bo storila pač vse v smeri pač socialne, pravičnosti in v okviru možnosti in gre pravzaprav za pozitivno pravico, ki jo državljani pač lahko izterjajo do neke mere od države in to pač imajo sodobne ustave v sprejete v tem stoletju bolj ali manj poudarjeno. Skratka, preveč bi bilo, če bi govorili o blagostanju. Preveč, če bi rekli, da naša republika temelji na delu, kot pravi italijanska socialna republika, italijanska ustava. Ampak to, da pa omenjamo socialno državo je pa po mojem tisti minimum, glede katerega bi jaz prosil in sem zelo zainteresiran, da se tukaj na nek način preštejemo. Ker trdim, da gre za temeljno protislovje med diskusijo v tej ustavni komisiji in med javno diskusijo o tem vprašanju. Hvala.

Bizjak: Samo dve besedi, glede na to, kar ste vi gospod Potrč rekli. Jaz ne bi dopuščal, da se temu, kar sem rekel, daje kakršna druga fonotacija ali vsebina. Se pravi, temu, da tega ne bi pisali, sem nasprotoval samo iz tistih razlogov, ki so bili tukaj rečeni. Drugače pa torej, če ni bilo dovolj jasno rečeno, sicer vsebinsko gledano nikakor ne nasprotujem temu, da se to napiše, če se zdi potrebno napisati.

Starman: Torej misel gospoda Ribičiča o tem, da je potrebno nekaj od tega v ustavo dati, mi je dejansko spodbudila, da jaz sem za to, in sem tudi prvotno bil vedno za to, da to je eden od tistih elementov, ki na tej stopnji razvoja mora biti. Ampak samo socialna država se mi zdi preozko, nedefinirano; zato se mi zdi pravičnejši, pravilnejši, da bi bila država socialne pravičnosti. Za kaj gre? Gre za to, da tisto, kar imaš od sociale, pravično razdeliš. V tem je sociala in ne pa socialna država, pa ne vemo kateri standard socialni tukaj zadaj. Zato mislim, da bi ta element poudaril, da pravilno delimo tudi tu malo inkorporirano vprašanje pravne države,

in bi bolj odgovarjalo namenu, ki ga želimo vsi doseči. Da je to država, ki ne bo imela ljudi pod mostovi in zanemarjenih ljudi, ampak da bo razdelila na nekem nivoju tako da bodo vsi državljani lahko živeli času primerno in na kulturnem nivoju. Hvala.

Žagar: Jaz bi želel samo na kratko

na kratko obrazložiti mojo intervencijo, ki sem jo prej imel na to, da marsikdo razume ime socialno drugače. Jaz bi predlagal, da poskušamo v novi ustavi, ki je en tak temelj enega začetka nekega novega obdobja, upajmo, uspešnega, bi se poskušali izogibati raznih tujk, ki v prevodu pomenijo čisto nekaj drugega. Mi imamo še marsikaj takega, recimo sekretar in tajnik. To so neke zelo lepe naše navade, ki smo se jih že osvojili, in ena od takih lepih naših navad, ki nikamor ne peljejo, tudi ime "socialno", ki v prevodu pomeni čisto nekaj drugega, kot mi to zdaj razumamo. In lahko se zgodi, da bo to razumevanje tega imena drugače izpadlo, zato sem jaz proti temu, še posebej zato, ker nekako na brzino lahko kdo tudi za s socialističnim pomeša in takodale.

Imenujemo to s slovenskim izrazom, če je mogoče, pa magari v dveh besedah, če že smatramo, da naš jezik ni sposoben z eno besedo povedati to, kar angleški jezik ali kakšen drugi zna.

Potrč: Naprej prosim! Ja, zdaj sta tu izrecno predlog, da se ohrani vsaj element socialne države; nekaj pomislekov, ali bi bilo to mogoče na kak drug način ustrezneje oblikovati in formulirati, in tretje, kar jaz vprašam, če seveda še je kakšno izrecno nasprotovanje, da se potem o tem opravi pač glasovanje. Gospod Zagožen!

Zagožen: Jaz bi na tale prvi stavek opozoril, ki bi mi bil všeč. tako kot je formuliran. Republika Slovenija varuje temeljne človekove pravice in državljanske svoboščine kot izhodišče in osrednje pravine njene ustavne ureditve in socialne države, če recimo dodam. Zdaj bom pa potegnil ven samo en del teh misli.

Takole na primer: temeljne človekove pravice so elementi socialne države. ~~To seveda ni.~~ To seveda ni. Ampak ta misel je v tem stavku zapisana. Ker neke pravice niso elementi države. Zato predlagam, da se 1. odstavek glasi samo: republika Slovenija varuje temeljne človekove pravice in državljanske svoboščine.

Če je treba posebej socialne pravice navesti, jih je mogoče lahko tudi v okviru tega stavka. Da varuje temeljne človekove pravice in državljanske svoboščine in tudi socialne pravice. Pa bi s tem zaključili ta stavek in potem ni pravne

in socialne države in ni elementov te ustavne ureditve, ampak so samo pravica in svoboščine, ki jih republika varuje. Hvala.

_____ Namreč za mene ta pojem pravna in socialna država poseben pojem, katerega mi vseskozi poudarjamo in smo ga poudarjali. Mi vedno gorovimo, da hočemo organizirati družbo, oziroma državo, ki bo pravna in socialna. Zato menim, da bi tudi to moralo v ustavi biti. Predlagal bi morda kot delovno besedilo. Kaj pa če bi se glasil prvi člen: Republika Slovenija je pravna in socialna država in varuje temeljne človekove pravice intako naprej. Prvi stavek ja.

_____ Bi lahko mogoče takole formulirali: Republika Slovenija varuje demokratično ustavno ureditev, pravno in socialno pravičnost.

_____ Lahko repliko. Namreč : ustavnopravno in pa družbeno je pojem socialne in pravne države definiran pojem. Nekaj pomeni in to ni isto kot socialne pravice. Tisto kar nekaj , pravičnost, tako kot nekaj pomeni socialno in tržno gospodarstvo, se pravi socialmarketšaft. To je v teoriji in v praksi dejansk pojem to je obdelano. In ta pojem bi morali zadržati. To ne pomeni nič, kar diši na socializem. Daljš od tega. Ali pa nekaj drugega. Ampak to pomeni izdelano gledanje na dosežke družbe v času, v katerem živimo. Evropskem vsaj, kajne?

Potrč: _____ Če lahko samo enkrat še kot razpravljalec. Jaz se bom še enkrat vrnil na drugi člen. brez zamere. Ker če bi danes to sprejeli, kar je bilo predlagano, bi seveda bilo tukaj veliko lažje to vprašanje razrešiti. Zaradi tega, ker drugače zdaj je gospod Ude postavil vprašanje demokracije. Jaz se s tem strinjam. Mi lahko nizamo seveda vrsto stvari, ki bi jih želeli potem da so v tem členu zaobjete in najbrž ne bomo prišli do konca. In bi dal samo še enkrat v razmislek, da mogoče res pri vsaj pri drugem členu, da tam seveda , ja prvi, drugi kateri koli, ampak vsaj pri drugem členu se za to socialno državo opredelimo, ker drugače lahko tukaj nizamo stvari. Mi smo pa želeli v tem 3. členu ali posrečeno ali ne, ali nujno ali ne, nekaj teh temeljnih elementov poudariti. človekove pravice, varovanje narodov in narodove integritete, narodovega telesa v tujini, pa manjšin. Mislim, da drugega tukaj ni. In seveda diskusija še o tem kaj še tu nizati, lahko ima bi rekel zelo širok spekter. Samo

samo bom s tem končal, glede na tisto nepripravljenost prej je seveda razumljivo, da tisti, ki smo zagovorniki teh zahtev, da ustava vključuje element jasne opredelitve za socialno državo, povsod tam, kjer to vsaj je malo bilo na tem, da to ostane.

DR. HRIBAR: Vseeno bi opozoril neko zaporedje členov, prvi člen smo dali, ne bom še enkrat, drugi člen pravi, v republikiR Slovenije je demokratična država. Demokracija je samo tujka za izraz oblast ljudstva. Se pravi imamo v 2. členu že demokracijo in zato je bilo po prvotnem osnutku v 3. členu socialna in pravna država kot kar sledi temu. Sedaj, pa če bi dali tisto, to je bil en predlog, da damo 2. člen v R Sloveniji, ki je država vseh državljanek in državljanov in celo formulacijo dr. Ribičiča bi potem imeli v drugem členu že oboje. Tako da glede bi bilo dobro neko zaporedje pomensko ohraniti v teh členih, ker drugač vse pomešamo po težini in po pomenu.

TONE FERŠAK: Jaz bi najprej rekel zakaj se z intencijo vašega predloga ne morem čisto strinjati. Zakaj. Namreč vsebina drugega člena je, da pove komu pripada ljudstvo in kakšna je narava te oblasti bom rekel. Komu pripada oblast in kakšna je narava te oblasti. To je vsebina tega člena in če bi mi sedaj dajali v ta člen neke attribute v tej državi bi nekako ustvarjali bom rekel segmentični vtis, da je to kar je vsebina tega člena odvisno od narave te države. Da je od tega nekako odvisno, da je to socialna država, da zato pripada vsa oblast ljudstvu itn. To se mi zdi. Pač pa bom rekel nekaj k 3. členu. Čeprav sem bil v skupini, sedaj ko ga gledam zopet takole v bloku napisanega. Prvič mislim, da bi bilo ta člen treba nekako narediti po moje postaviti, že zaradi nekako zaradi preproste razloga o katerem smo v tej komisiji že govorili, to je da ima ta člen 6 stavkov.

Subjekt pa samo v 1. stavku in bi mogoče to, da bi iskali neko redakcijo tega člena nam pomagali pa tudi do tega, da bi prišli da bi lahko te attribute notri prenesli. In kot tretje, zdi se mi nekako logično, da ta, če sedaj govorimo samo o prvem stavku, da pa je to susledje nekako, če notri prinesemo. Namreč socialne pravice ali ta moment socialnosti o čemer govorimo je vendar del splošnega korpusa človekovih pravic. In zato se mi zdi, da ni nelogično, če mi najprej postavimo to kot temelj ali kar že je, sedaj te državne ureditve človekove pravice in državljske svoboščine, česar del je tudi načelo socialne države bom rekel. To je logična izpeljava in se mi zdi, da je možno to na ta način vendarle napisati.

Predsedujoči MIRAN POTROČ: Lahko sedaj iz te razprave povzamem vsaj to, da se večina zavzema za to, da v ustrezni dikciji, ki bi jo bilo potrebno pogledati še v 3. členu element socialne države ostaja v dikciji tega, v besedilu tega 3. člena. Je to možno sprejeti kot večinsko usmeritev z prošnjo za ustrezno vključitev in redakcijo v podskupini ali ne. Ali želimo glasovati o tem? Lahko sprejmemo? Hvala.

MIRO CERAR: Oprostite, jaz bi vas opozoril pri 3. členu, zadeva ni popolnoma razčiščena, zadnjič smo diskutirali, gre za to predvsem, to so me prosili, da opozorim. Boste videli v oklepaju so besede, predvsem tiste čuti se odgovorno ali skrbi za usodo ali pa nomi ali sodijo sem ali tudi v narodne skupnosti. To moram pač.

VITODRAG FUKL: Skrbi je lepši izraz. To bi lahko prepustili strokovni komisiji, ki bo to redakcijo opravljala. Načelno bi samo glede vključitve romov, tu je samo v oklepaju ? ali !, menim, da bi zadostoval sedanji tekst, avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti, ker je na drugih mestih v ustavi, če se prav spomnim, so tudi etične, smo ravno

zadnjič g. Bebler tisto vašo dikcijo sprejeli, ki je dovolj jasna. Tako da tu, po mojem mnenju ne bi rabili o tem.

IVAN BIZJAK: Pridružujem se mnenju, da ta člen dejansko ni dodelan, to pa še s sledečim utemeljujem, namreč ko govorimo o slovincih, ki živijo zunaj njenih meja, pravimo tudi, da R Slovenija pospešuje njihove stike z domovino. Mislim, da je taka dikcija vendarle na nek način vprašljiva, če gre npr. za zamejce, da rečem pogojno, mislim, da je njihova osnovna domovina njih kot ljudi vendarle tam kjer živijo. Tako da tukja bi verjetno bilo tudi smiselno še malo razmišljati o taki dikciji, ki niti v nobenem pogledu ne bi bila sporna, če se seveda do tega da

če se seveda do tega da priti.

VITODRAG PUKL: Po moje bi to predlagali strokovni komisiji, da ta člen smiselno, da najde tako dikcijo tega člena, ki bi smiselno zajel vsebino, bi pa formalno bil razumljiv in pravilen. Soglašamo s tem.

4. člen, tu ste tudi na istem listu je pripomba lokalna samouprava in sicer bi se naj glasila celotna dikcija tega člena: V R Sloveniji je zagotovljena, lokalna samouprava in še tu z velikim napisano, to določilo je komisija že dokončno oblikovala. Ja, dobro, mislim, da to zajema to kakšna bo ta samouprava o tem pa bodo verjetno potrebne še precejšnje razprave in proučitve pa, potem imamo 5. člen. Sedaj pa ne vem kam ste mi odnesli. Govori o ločenosti cerkve od države v osnutku tem katerega vedno najprej pogledamo in piše: Cerkev je ločena od države in pa verske skupnosti so svobodne pri svojem delovanju, s tem, da bi ta drugi odstavek kot varianta lahko bil črtan. Skupina pa je formulirala dikcijo država in cerkev sta ločeni. To prvi stavek s tem, še tu kakšne pripombe.

DR. STRES: Bi jaz povedal, ker sem takrat bil pač zraven. Jaz sem takrat tudi v komisiji izrazil pomisleke zaradi tega člena. Namreč ne zaradi vsebine, moram poudariti, da je načelo ločitve cerkve od države vatikanski cerkveni zbor, tako da ni dvoma o tem tukaj. Sicer konzil ne govori o ločitvi cerkve od države, govori o avtonomiji, ene in druge, ampak vendarle je to isto vsebinsko mišljeno. Namreč ta formulacija je tradicionalna nastala je v prejšnjem stoletju, v začetku tega stoletja v Franciji in seveda nosi s seboj kup stvari. Sedaj, zdi se mi, da po eni strani pove preveč in po drugi premalo. Preveč v tem smislu, da tukaj je v obrazložitvi povedano, malo diskriminira cerkev, kot da je samo cerkev ločena od

države. V moderni državi, danes, ko je kultura ločena od države, je tudi šola do neke mere ločena od države, gospodarstvo ločeno od države, to je že tako ali tako nekako, se pravi v vsem smislu nekaj reči, ker imamo pa zopet, če ni cerkev samo eno lovsko društvo oz. če ni izenačeno s prostovoljnimi združenji, če obstaja navadno tdi kakšen verski zakon ali kaj podobnega potem to pomeni, da ni čisto ločeno od države, če obstaja verski zakon oz. zakon, o verski skupnosti, se pravi da vendar država nekaj tukaj posega. Tako da ta dikcija se meni zdi vprašljiva. Vsebinsko nimam nič proti, samo po sebi pa se mi zdi vprašljiva. Ta pomislek ni uspel, mislim pa vsekakor, da bi bilo treba popraviti vsaj to, da bi bilo rečeno, tako kot je predložila skupina, da država in cerkev sta ločeni, namreč ker to je potem natančen prevod, ker tudi Francozi ne pravijo da cerkev ločena od države. Cerkev in država sta ločeni tako da bi tu bi nekako, to bila vsaj tisto minimalno, kar se mi zdi potrebno, čeprav poudarjam, da je tudi sama formulacija zastarela enostavno. To je ena stvar, druga stvar glede te trditve o tem, da so verske skupnosti svobodne v svojem delovanju. Saj pravim, če te verske skupnosti izenačimo z semi mogočimi z različnimi drugimi združenji, ki obstajajo v moderni državi, potem seveda je tako, če pa vendarle priznamo zgodovinsko obremenjenost z vsem tem pogejm se mi zdi ta določba vmesna. Rad pa bi opozoril na to, da je v tistem osnutku zbora za ustavo, zelo stara stvar bil en člen, ki se je meni zdel natančno tisto, kar hoče tukaj ta člen povedati. Tukaj v tem predlogu zbora za ustavo 69. člen pravi, cerkveni značaj ali bogoslužni cilj kateregakoli združenja in ustanove ne moreta biti vzrok kakršnihkoli omejitev na njihovo ustanovitev pravno sposobnost in dejavnost in če vzamem, mislim nekako razumel, da je to povzeto krajše bolj elegantno v tem členu, potem se mi

zdi sporna ta beseda v cerkvene skupnosti so svobodne v svojem delovanju, namreč ni jasno kaj je to svoje. Imamo tukaj lahko zelo restriktivne interpretacije, takšne kot so veljale dosedaj, bogoslužje in bi lahko nekdo rekel k temu delovanju ne spada ne spada šolstvo in bi lahko prišlo do precejšnjih nesporazumov. Tako da bi tukaj glede tega drugega odlomka bilo treba povedati tako, da bi ta možnost zelo restriktivnega tolmačenja lahko odpadla. Hvala lepa.

VITODRAG FUKL: Hvala lepa. Mislim, da glede 1. stavka tako ali tako ni bilo nobenega prigovora in smo ga sprejeli kot predlog v obliki država in cerkev sta ločena. Glede druge, pa če prav razumem, je vaš predlog, verske skupnosti so svobodne pri delovanju. Jaz bi odprl razpravo glede obeh stavkov, če ima g. Bizjak, potem dr. Hribar.

IVAN BIZJAK: Jaz bi čisto na kratko za drugi stavek ponudil naslednjo formulacijo. Delovanje verskih skupnosti je svobodno.

DR. HRIBAR: Jaz sem imel točno isti formulacijo.

DARJA LATIZAR BEBLER: Jaz samo zastavljam vprašanje glede prvega stavka, namreč prej mi je bil bolj razumljiv ta, razumljiva ta dikcija, cerkev je ločena od države ne glede na te argumente, ki jih je dr. Stres sedaj navede, da je tudi šolstvo nekje ločeno od države itn. Mislim, da le temeljni namen je pa le pač ta, da je cerkev ločena od države. Tako kot pa je sedaj predlagano, da sta država in cerkev ločeni, pa se mi zdi, da se sedaj postavljata v enakovredno raven, kot dva enakopravna subjekta v tem enim in istem stavku, na eni strani država in na drugi strani cerkev. Samo postavljam kot vprašanje. Ali pa je to

sedaj tako kot je predlagano primerno. Pri drugem odstavku pa so bili tudi nekateri predlogi, bi rada opozorila v javni razpravi, ki so pa se zavzemali za to, da bi v tem drugem stavku bilo izraženo stališče, da so verske skupnosti svobodne pri svojem delovanju, se pravi delovanju, ki je značilno za verske skupnosti in da so tudi enakopravne. Namreč v naši državi, tudi bodoči državi R Sloveniji vemo, da imamo vsaj trištevilične verske skupnosti in se je nekaterim razpravljalcem v javni razpravi zdelo pomembno poudariti načelno stališče glede njihve enakopravnosti. Hvala.

ANTON TOMAŽIČ: Še eno, mogoče nijanso, mislim, da so pomisleki o tem svojem delovanju bili utemeljeni, še nekaj bi lahko tudi iz tega izhajalo, da pa niso, da ni možnosti svobodnega ustanavljanja te verske skupnosti, da bi bilo samo delovanje. Ponavadi se govori o ustanavljanju in delovanju. Morda je tudi ena možnost, da bi pisali verske skupnosti se svobodno ustanavljajo in delujejo. S tem, da ne bi bilo potem nič omejevanja, tudi to je ena varianta.

VITODRAG FUKL: Morda bi ponovil g. Bizjak svoj predlog. Ta zajema verjetno vse, delovanje verskih ...

IVAN BIZJAK: No, ustanavljanja ne zajema, samo mislim, da je to po drugih členih svoboda združevanja in podobne stvari vendarle garantirano, ne vem, ne bom trdil, da to zanesljivo je lako tudi o tem razmišljamo morda, ampak vsaj intencija tega člena je bila prvotno samo ta, da se to razmerje opredeli in mislim, da bi bilo v tem okviru to zadosti. Formulacija pa je taka, delovanje verskih skupnosti je svobodno.

DR. LEO SEŠERKO: Jaz bi glede na to, kar je g. Beblerjeva govorila in si mi je zdelo dosti smiselno predlagal tu pri tej formulaciji tako dopolnitev in enakopravno, ker je formulacija delovanje verskih skupnosti svobodno in enakopravno se mi zdi

dosti smiselno.

VITODRAG PUKL: Potem moramo primerjavo dati skozi kaj je enakopravno, drugače bi med verskimi skupnostmi bila poudarjena ta enakopravnost, mislim, da je to. Prosim, g. Bizjak.

IVAN BIZJAK: Sedaj, kot prvo bi rekel, da po mojem, če se reče delovanje verskih skupnosti v množini je svobodno, tukaj mislim, da če smo normalna država potem ni bolj svobodnih in manj svobodnih in če so vse verske skupnosti, drugo, čeprav pravim ne nasprotujem tej nemi, drugo pa izrecno se mi zdi neprimerno to, da bi rekli, delovanje verskih skupnosti je svobodno in enakopravno. Kako je delovanje lahko enakopravno se mi zdi pač vprašljivo, v tem primeru je verjetno že smiselno razmišljati o tem, da se posebej, da se o verskih skupnostih govori kot enakopravnih, ne pa o delovanju, ker mislim, da je tukaj presoja zelo težka, čeprav mislim, da je to odveč.

TOINE ANDERLIČ: Mene zanima zakaj te utemeljitve v obrazložitvi skupine niso prepričljive do te mere, da bi predlagali črtanje teksta iz osnutka, tudi sami na koncu ugotavljate, da ne veste presodi, zato menim, da bi osnovna dikcija kot taka morala ostati, torej, cerkev je ločena od države in da ta drugi stavek, ki je sedaj kot osnovni tukaj predlagan, drava in cerkev sta ločeni, da bistveno spreminja osnovni pomen in se zavzemam da ostanemo pri tem osnovnem tekstu, ker iz tega, iz te obrazložitve ne vidim kakšne nove kvalitete, ki se jo hoče tukaj predstaviti. Sploh pa ker samo pravite, da naj presodimo.

ZAGAR: Mislim, da v parlamentarni in v pravni državi ni možno prepričati cerkvi, da bi politično delovala, ker je na nek način

Zvone Žagar: na nek način tenzija tega člena. To igro bošed, kdo je od koga ločen ali cerkev ali država od cerkve itd., to je povsem nepotrebno za to stopnjo razvoja v kateri smo danes. Cerkev je pač realnost in to je vse kot je realnost tudi vse drugo, kar v življenju obstaja in je potrebno, da se jo posebej izpostavlja. Kot neki posebnega, res da je posebna, vendar je posebna na svoj način in so tudi drugi posebni vsak na svoj način. Z enakimi argumenti tudi predlagam, da se verske skupnosti ne omenjajo posebej, da so svobodne. To je podcenjevalno za neko skupnost, da je svobodna pri delovanju. Potem bi prosil, če še kakšno drugi skupnosti in združenje poudarimo, da so vsi svobodni, ne samo verske skupnosti, ker se lahko potem razume, da ima verska skupnost nekaj več svobode ali pa nekaj manj, če jo posebej izpostavljam. Zato predlagam, da se ta člen še enkrat prouči in po možnosti več zaupa kot že rečeno nastajajoči parlamentarni in pravni državi, ne pa nekim restrikcijam vnaprej, ki izhajajo iz obstoječe dikcije ustave.

Andrej Magajna: Jaz bi se s tem strinjal, da se ta zadeva še enkrat poruči, ker smo sprožili vrsto vprašanj. Tudi to kar je gospa Beblerjeva predlagala mislim, da je to zelo pomembno, enakopraven status vseh verskih skupnosti in celo bolj kot ta pojem svobodnega delovanja, ki že po moje izhaja iz drugih pravic, čeprav temu ne bi odrekel, da to ne bi bilo v ustavi. Bi pa še eno vprašanje postavil, ali je usemstno, da uporabljamo oba termina, cerkev, po drugi strani pa govorimo o verskih skupnosti. Ali bi govorili o enem skupnem terminu verske skupnosti in bi spustili pojem cerkve kot take.

Franco Juri: Jaz se zavzemam zato, da 5. člen ostane, ker mislim, da ne pomeni, da se vera oziroma cerkev ne more

politično angažirati v družbi. Jaz iz tega člena ne vidim prepreke. Vendar vidim garancijo, zato da država ostaja v svojem bistvu laična inštitucija vseh državljanov in glede na zgodovinske izkušnje in na pridobitve buržuazne in liberalnih preobratov iz prejšnjega stoletja, se ti dve inštituciji, ki sta pomembni, bodisi država kot inštitucija vseh državljanov, bodisi cerkev kot inštitucija vernih državljanov, ločita. Ta ločitev je pomembna zato, da jamčimo laičnost prve inštitucije.

Za drugi odstavek pa predlagam naslednjo formulacijo: Verske skupnosti so pri svojem delovanju svobodne in enakpravne. Tako da se izognemo tistim zadregam, ki jih je omenil tudi gospod Bizjak. Jaz se tudi strinjam, da pri svojem delovanju ne morejo biti že v ustavi določene kot enakopravne, ker točno vemo, da bo imela rimskokatoliška cerkev zaradi objektivnih razlogov kvantitativno več delovanja kot druge cerkve. Vendar pri možnosti morajo biti enakopravne.

Stres: V zvezi s preučitvijo tega člena bi izrazil eno misel, ki je bila sicer zavrnjena na svetu za človekove pravice in tudi v podkomisiji. So razlogi za in proti. Jaz sem takrat predlagal, da bi ta člen črtali in bi o tem govorili med človekovimi pravicami, tam kjer govorimo o svobodi veroizpovedi in pravice do te svobode. Jaz vem, da je tu en pomislek. Te prve splošne določbe določajo to globalno usmeritev države, ki bi v tem primeru bila laična in to ne sodi sem. To je res. Po drugi strani pa me moti ta izpostavitve cerkve kot enega posebnega primera, ki ga je treba posebej obravnavati, kar je resnično en ostanek problemov ob koncu prejšnje liberalistične države in pred začetkom tega stoletja.

Če mislite tukaj, da bi to šlo, da bi ves ta sklop

vprašanj obravnavali v enem členu, kot je bilo to do sedaj v sedanji ustavi, potem bi se mi to zdela še boljša rešitev. In da bi to formulacijo, to vsebino misli ločitve cerkve od države povedali drugače.

Ciril Kolečnik: Če ostane tako kot je predlagano v 5. členu, potem velja povedati, da je ta stavek, ki ga je zapisala skupina tisti pravi stavek. Posebno zato, ker ne gre posebej izpostavljati. To kar se dogaja tu in kar poskušamo povedati, je posebno potenciranje tega, kar naj bi cerkev kot neka posebna oblika bila. Zakaj še nekaj teh posebnosti izpostavljati. To je stvar preteklosti. To je stvar neke družbe, ki je do cerkve imela takšen in takše negativen odnos ali pa do verskih skupnosti. In zakaj to posebej. Zato mislim, da je država in cerkev ločena, da gre tukaj za laičnost in da to je povsem dovolj utemeljeno.

Enako v drugem delu, da je delovanje verskih skupnosti svobodno, je povsem dovolj. Če gre zato, da je potrebno v teh uvodnih določbah že zapisati to, kar je gospod Stres povedal do sedaj. Se pa strinjam s to drugo varianto, da se ta člen izpusti in da se govori v delu, kje govorimo o pravicah tudi o tej ločenosti, če je to še potrebno posebej izpostavljati.

Vitodrag Pukl: Menim, da tu umetno ustvarjamo razne dileme in se mi zdi, da ne vidim taka razhajanja, kot jih želijo nekateri prikazati. Potem, ko bo razprava končana bom prosil, da se z glasovanjem izjasnimo o teh predlogih, ki jih je dala komisija.

Miran Potrč: Če bi morali zbirati med različnimi variantami, ki so ponujene, potem bi mi v te temelne določbe šla najlepše sledeča varianta: Republika Slovenija je laična država. Bili bi edini, ki bi imeli to v ustavi, tudi po evropskem vzoru

napisano in izognili bi se diskusijam o tem, kdo je od koga ločen, na kak način je ločen in podobno. Ta del bi tudi sodil v temeljne določbe, ker opredeljuje značaj države, nekatere njene temeljne pravine, ostala vprašanja bi bilo mogoče res urejati potem na drugih mestih. Hvala.

Tone Feršak: Jaz tudi mislim, da smo porabili malo preveč besed za to. Oglasil sem se zato, moram reči, da sem zadovoljen s formulacijo, kot je sedaj ponujena, kot je bila prej ponujena in tudi to kot je sedaj navedel gospod Potrč. Kaj je bistvo? Zato mislim, da je dobro, da je to v temeljnih določbah. Cerkev in država sta dve skupnosti in bistvo tega člena je, da pove to, da se ne more ena skupnost na nek način polastiti druge in ne druga prve. To hoče ta člen povedati v tm osnovnem tekstu in to je prav, da pove na nek način. DA ne more neka država razglasiti ene cerkve za državno cerkev bom rekel zelo grobo, in da ne more ena cerkev trditi, ta država je po svojem značaju tej in tej cerkvi pripada.

Kar zadeva drugo vrstico se tudi strinjam s to formulacijo, kot jo gospod Bizjak predlaga. Mislim, da morajo biti verske skupnosti enakopravne, ampak mislim, da je res na nek način to že povedano. Če so svobodne, potem nima nihče pravice preferitarnosti, tudi glede na prvo vrstico. Tudi glede na prvi stavek, nima država nobenega pooblastila, da bi rangirala verske skupnosti.

Vitodrag Pukl: Hvala lepa. Jaz bi predlagal glasovanje. Kdo soglaša, da kot predlog pride v poštev dikcija prvega stavka: Država in cerkev sta ločeni. (10 glasov za,) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Šest.)

Predlagam, da odločamo o drugi vrstici po dikciji

gospoda Bizjaka in sicer

Miran Potrč: Semem samo nekaj opozoriti. Bilo je nekaj idej, da bi bilo koristno ta člen v skupini še pogledati. Mi lahko tudi glasujemo, jaz se strinjam da to ni tako strašno pomembno. Mislim, da ste to prehitro naredil, ampak dobro.

Vitodrag Fuki: Lahko bi v skupini to obravnavali, samo danes to fazo dela zaključimo, s tem pa ni rečeno, da bodo te dikcije zacementirale. To bo en sistemski del bo končan in bomo lahko še o tem razpravljali pri usklajevanju in potem ponovno, ko bomo dajali predlog. Zato mislim, da to ni toliko bistveno.

Predlagal bi še, da se izrazimo o dikciji gospoda Bizjaka, ki se glasi: Delovanje verskih skupnosti je svobodno.

Kdor je za to dikcijo. Dobro, dajmo najprej. A bi ti tvojo razširil na enakopravno ali ne? Dajmo se odločiti o teh variantah.

Štefka Kučan: Verske skupnosti so pri svojem delovanju svobodne in enakopravne. To je ena od variant.

.....: imenovanje natanko tisto, kar je tukaj. Tu je možnost restriktivnega tolmačenja, kaj je to s svojim delovanjem.

Vitodrag Fuki: Zato je ta dikcija primerna: Delovanje verskih skupnost je svobodno. O tem bi se najprej izjasnili, potem pa naprej.

Franc Zagožen: Jaz mislim, če je delovanje verskih skupnosti svobodno, da potem tudi ne more biti diskriminacije, je tudi potem enakopravno.

Darja Lavtižar Bebler: Predlagam, da se ta stavek črta.

Vitodrag Fuki: Dobro, saj se bomo o tem sedaj odločili. Lahko gremo.

Ivan Bizjak: Samo to sem hotel reči, da se ne bi pri tem stavku preveč fecclali. Če kdo želi, da se posebej poudari enakopravnost, je bolj primerno, da se to s posebnim stavkom naredi, čeprav jaz ne vidim potrebe.

Roberto Battelli: Nimam pregleda nad vsem, kar smo do sedaj naredili. Sprašujem se, ali ni to že predvideno v poglavju o človekovih pravicah. A ni še trenutno? Ker je bilo tudi o tem govora. Se pravi nismo takrat vključili. Ne ločeno. Govorimo o delovanju verskih skupnosti, ne o ločenosti cerkve do države. Osebni vidik.

Vitodrag Fučl: Bi lahko dal na glasovanje tekst gospoda Bizjaka. Delovnje verskih skupnosti je svobodno. Kdo je za tak tekst? (8 za.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (8.)

Naslednji predlog je predlog gospe Beblerjeve, da se črta druga vrsta. Mi si lahko izmišljamo variante. Če zahtevate, bomo tudi o tej varianti glasovali.

.....: Jaz sem hotel opozoriti še na drug predlog gospoda Bizjaka, da damo, da so verske skupnosti enakopravne v posebnem stavku.

Ciril Kolečnik: Jaz bi postavil vprašanje, kaj to pomeni enakopravno. V čem je to enakopravno. Kdo bo to enakopravnost meril pa presojal. Rekli smo, da sta cerkev in država ločeni. Se pravi, da bo morala biti neka nevtralna komisija, ki bo to enakopravnost ocenjevala. To je pa že smešno. In sedaj res delamo umetne dileme. Hočemo zadevo tako daleč zaplesti, da jo vračamo nekim komisijam. Mislim, da je to še ujša zadeva in kaže na nepripravljenost in kaže res na tisto, kar smo prej skozi apelirali. Mi se gremo neko naprednost, iščemo nekaj naprednega, hkrati smo pa tu pa najbolj zaostali. Tu pa še

vedno nas neke sence iz preteklosti sledijo. Mislim, da to ni v redu.

Franco Juri: Ustavna določila ne pomenijo, da bomo ustanavljali komisije za ugotovit ali so verske skupnosti enakopravne ali ne. To bi se dali s posebnim zakonom, če bi bilo potrebno. Mislim, da take komisije ne bodo potrebne. Jaz sem proti takim komisijam. Mislim, da mora biti ustavno določilo zelo načelno in mora zagotoviti vsem verskim skupnostim, enake možnosti, enake možnosti oziroma enakopravna izhodišča. Tako katolikom kot protestantom, muslimanom, židom itd. Torej ni odveč, če v členu poudarimo pravico do enakopravnosti.

Če že omenjamo cerkev in versko skupnost kot institucijo in tu jo omenjamo v 5. členu, zato dajmo omeniti še enakopravnost v delovanju teh verskih skupnosti. Kot princip, kot načelo.

Vitodrag Pukl: Prosil bi, da pri replikah ne ponavljate stališča, ki so že bila povedana. Gospod Magajna, potem gospod Rode, potem še

Andrej Magajna: Jaz bi tako rekel. S tem ko smo v prvem stavku zapisali, da sta cerkev in država ločeni, to ne pomeni, da so si potem v enakopravnem položaju vse verske skupnosti oziroma da ni med njimi med državo in cerkvijo določenih relacij. Država bo sigurno zagotavljala določene pogoje delovanja in tako naprej. Gre pa zato, ne bom ponavljal kar je rekel Juri, za določen standard teh ukrepov, ki morajo zagotavljati enakopravnost tudi drugim verskim skupnostim.

Sama svoboda delovanje tudi ne zagotavlja, da bodo te v povsem enakih relacijah do države.

Rode: Meni se zdi, če uporabljamo besedo svobodno je

20., 21. in 22/8

popolnoma jasno kaj to pomeni. Svobodno pomeni svoboda v vseh dejavnostih človeka, ki pa je seveda omejena z nekimi pravnimi normami, ki smo jih v ustavi zapisali. Zato se mi zdi, da bi bilo popolnoma dovolj, če bi napisali, da so ta delovanja delovanja.

Ivan Bizjak: Jaz bi samo na pol retorično vprašal, morda koga zanima. Ali smo mi zapisali v ustavi, da so politične stranke med seboj enakopravne

Gospod, nad.: So politične stranke med seboj enakopravne. To vprašanje je dovolj občutljivo. Ali smo to kje zapisali, ne nismo zapisali. Mislim, da je to tudi tu in bi se lahko tako in drugače zapisalo. Smo posebej zapisali? Ali smo v ustavi? Moje vprašanje je bilo ali smo v ustavi zapisali? Mislim, da je dovolj osnove, da v zakonu zapišemo tudi kaj takega, tudi za verske skupnosti. Mislim, da je odveč, da gre tukaj za dlakocepljenje na nekem področju in ne vem, meni se zdi to domala žaljivo.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Dobro. Gospod Juri prosim?

FRANCO JURI: Samo še enkrat poudarjam, da sem še bolj prepričan, da je potrebno vnesti to dikcijo prav zaradi te vztrajnosti in zaradi tega strahu pred enakopravnostjo nekaterih kolegov.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Prosim gospod Kolečnik.

Glas iz dvorane: Sedaj pa res ne razumem gospoda Jurija, da vztraja na nečem kar je samo po sebi umevno. Ali to pomeni, ali se sploh zaveda kaj pomeni enakopravnost? Vprašal bi ga za primer, da bi ga navedel. Ali to pomeni, če ena verska skupnost ustanovi šolo ali pa časopis, da pomeni to, da če druga verska skupnost šole ali časopisa ne ustanovi, da bo morala dati to oni drugi. Torej kaj pomeni enakopravnost. Ali ni dovolj svoboda delovanja?!

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Poslušajte, da ter replike na repliko postajajo že kavarniška diskusija. Saj ne moremo kar naprej tako. Misli so že tako jasne, stališče gospe Beblerjeve je znano, to je znano. Jaz ne vem prepirčal ne bo nihče nikogar. Če kdo misli, da ima še kakšne tehtne, pametne misli, da jih moramo slišati potem prosim. Gospod Šešerko.

LEO ŠEŠERKO: Želim samo na tisto, kar je Kolečnik postavil, odgovoriti. Namreč v čem vidim smisel take izrecne določbe, da so verske skupnosti enakopravne. Ta določba ima zavezujoč pomen za državo, da ona ustvari enake pogoje za vse verske skupnosti. To ne pomeni, da jih na enak način financira, v istem deležu in tako naprej, ampak da ustvari iste pravne podlage za vse in v tem je smisel.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: To se pravi, da smo sedaj pri predlogu gospe Beblerjeve, da druga vrstica sploh odpade. Kdo je za tako rešitev? (ZA - 1). Ali je kdo proti? (6 - PROTI). Kdo se je vzdržal? (7 - VZDRŽANIH).

Tukaj je še predlog, in sicer, če sem ga prav razumel, ki je povzročil toliko hude krvi in replik na replike. "Delovanje verskih skupnosti je svobodno in enakopravno". Kdo je za tako dikcijo?

Glas iz dvorane: "Verske skupnosti so pri svojem delovanju svobodne in enakopravne".

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: No prosim pa ta dikcija, kdo je za to? Prosim.

TONE PERSAK: Saj smo že o enem predlogu glasovali, bilo je 8:8. Ali imamo pravico še enkrat glasovat?

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Seveda, saj nismo o tem predlogu.

Razprava v dvorani - smeh.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Neodtujliva, trajna pravica do glasovanja, do govora in replik ter vprašanj. Kdo je za to dikcijo, ki jo je gospod Juri povedal? (ZA - 7). Kdo je proti? (PROTI - 4). Kdo se je vzdržal? (VZDRŽANI - 3). Prosim kdo želi?

Gospod: Ta predlog, ki je tu zapisan brez besede "svoboden" - Verske skupnosti so svobodne pri delovanju.

Gospod ŽAGAR: Gospod predsednik ali lahko proceduralno eno pripombo?

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Prosim.

Gospod ŽAGAR: Poglejte kljub temu, da je bilo označeno, da je bila dana izjava z vaše strani, da 5. člen ni tako pomemben in da se ga na način glasovanja rešiti, je dolžina razprave pokazala, da je očitno to nekoliko bolj pomembna tema kot smo prvotno smatrali, da bo. Če sami izzidi glasovanj so bili taki, dvakrat neodločeno, da jaz osebno predlagam, da to tematiko še enkrat damo skupini za preambulo in splošne določbe v obdelavo. Kljub temu, da je želja, da se to zaključi danes, prosim, da z ozirom na razpravo in z ozirom na rezultate glasovanja to naredimo.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Hvala. To je predlog gospoda Žagarja. Samo, če bi se mi odločili za nekaj takega, bi ta komisija morala v nekaj dneh ponovno svoje stališče imeti in ga posredovati neposredno komisiji strokovnjakov, ki bi poskušali sestaviti tekst. Menim, da kljub temu, da je prišli pri glasovanju do takšnih rezultatov, te določbe niso tako v nasprotju, tu je po mojem šlo za prestižno in pa za stvari, ki pravzaprav ne spadajo v resno obravnavo.

Prosim predlog gospoda Žagarja, kdo je za to, da se mislite drugo vrstico, ki je tako - torej celotni 5. člen, mi smo že izglasovali, da bi ... Prvega smo že. To se pravi, da bi se druga vrstica vrnila tej komisiji, ki naj na podlagi naše razprave sporoči svoje zaključne neposredno komisiji oziroma skupini strokovnjakov. Kdo je torej za ta predlog prosim? (ZA - 9). Kdo je proti? (PROTI - 1). Kdo se je vzdržal? (VZDRŽANIH -

8). Dobro glede druge vrstice se odstopi skupini s priporočilom, da na podlagi današnjega obravnavanja in glasovanja zavzame stališče do teksta in ga posreduje skupini strokovnjakov, ki bo sestavljala predlog osnutka oz. osnutek predloga, če je tako bolj pravilno.

Oprostite, imamo še pet členov, ki niso tako naporni. Lepo prosim danes bi res morali končati, ker se nam obetajo hudi časi glede ostalega.

Predlagam pol ure odmora za kosilo.

Seja je bila prekinjena ob 13.10 uri.

Sejo so nadaljevali ob 14.00 uri.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Člen 6., osnovni tekst: "Republika Slovenija v svojih mednarodnih odnosih spoštuje načela ustanovne listine Organizacije združenih narodov in druga načela mednarodnega prava". Ali je identično s tekstom skupine? V redu. Redakcijski popravek, ker je uradni naziv ustanovna listina združenih narodov. To se pravi ni organizacija. So tu še kakšne pripombe? Ne. Gremo naprej.

7. točka, osnovni tekst: "Predpisi Republike Slovenije morajo biti v skladu z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo in s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava. Državni organi uporabljajo objavljene mednarodne pogodbe neposredno". O tem smo že razpravljali.

MIRO CERAR: Samo tole bi rekel. Na začetku je: "zakoni in drugi predpisi Republike Slovenije morajo biti v skladu". Tako smo tudi rekli, potem pa velja tole: "objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno". Torej "se uporabljajo". Do sprejetja in ne samo, da bi jih državni organi, ampak na splošno.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: To so objavljene, to smo preštudirali zakaj smo to rekli.

MIRO CERAR: Oprostite samo nekaj, tukaj je ena stvar na tem listu, ki smo ga že pri 3. členu gledali. 141.a člen, ki ga je skupina za ustavnost in zakonitost oblikovala. Komisija je takrat opozarjala kam umestiti to določbo, ampak verjetno je tako kar v redu.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: To bomo mi prepustili strokovni komisiji.

MIRO CERAR: V redu, tako je potem v redu.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Imamo še kaj? Ne.

Potem člen 8.: "Republika Slovenija ima zastavo, himno in grb". To bomo morali pustiti odprto, ker ta komisija za simbole še ni končala z delom. Prosim gospod Tomažič.

Gospod TOMAŽIČ: Samo eno redakcijsko pripombo, ki sem jo v javni razpravi slišal, da je bolj logičen vrstni red: zastavo, grb in himno. Ker zastava in grb imata nekaj skupnega, himna je pa glasbena stvar, tako, da čisto redakcijsko, samo vrstni red.

Predsedujoči dr. VITODRAG PUKL: Zastava je, tekst bi bil odprt naprej, himno in grb predpiše ustavni zakon. To bi pa verjetno - no ne vem. Če je bilo dogovorjeno, tega bomo še dolgo imeli. Prosim gospod Tomažič.

Gospod: Torej mi smo, skupina za simbole je že dala predlog, ki smo ga obravnavali v zvezi z zastavo. Takrat smo res, da z glasovanjem, določili, da bi določilo v zvezi z zastavo

ostalo tako kot je v osnutku, če se ne motim in mislim, da se ne. Iz tega smo nekako izhajali, tako, da na zastavi ta skupina - žal Zagarja ni tukaj - ne dela več in je svoje delo že opravila in predala to ustavni komisiji. Zato tega ne bi smeli tretirat kot odprto, edino morda bi bilo smiselno, če ni popolnega soglasja, da se to pusti za usklajevanje. S tem, da se nek tekst vendarle določi ali pa morda variante.

Predsedujoči dr. VITODRAG FUKL: Se pravi zastava je, mi vemo, da bela, rdeča, morda, s tremi enakimi barvnimi polji, samo meni se zdi, da so bili še neki simboli mišljeni zraven v nekaterih predlogih. Kako je sedaj s tem? Prosim.

Gospod: Samo na to bi opozoril, da se je predstavnik Stranke demokratične prenove se takrat vzdržal in je rekel (mislim, da je bil to gospod Potrč), da bo verjetno njegova stranka ostala pri dosedanjem stališču. To se pravi, da mora biti na zastavi nek simbol, če se prav spomnim. Raje bi to pustil malo odprto.

MIRAN POTRČ: Mi smo bili informirani, da je bilo kasneje govora o tem, da bi se opravil razpis za vse. Sedaj smo spet informirani, da razpis ni bil opravljen, da je bil opravljen samo za grb. Predlagal bi, da vsaj na znanje vzamete, da se v naši stranki o tem - da se razprava o zastavi preneha - še nismo dogovorili in da vsaj veste, da bomo mi to razpravo še vedno držali odprto.

Predsedujoči dr. VITODRAG FUKL: Dobro. To bi kot opozorili vzeti. Danes tako ne moremo nič drugega kot ta osnovni tekst, potem bomo pa naprej videli. Himna Republike Slovenije je Zdravljica. To smo se nekako že sporazumeli.

9. člen, glavno mesto Republike Slovenije je Ljubljana. Gospoda Zagarja ni, no gospod Kolesnik je tukaj, prosim vas za besedo.

Gospod KOLEŠNIK: Naša skupina za lokalno samoupravo je predložila en dopolnilni tekst 2. odstavka, ki smo ga enkrat že obravnavali, ko smo obravnavali to poglavje in je bilo takrat večinsko stališče, da tega dodatka ne bi ustavili. Mesto Ljubljana je enotna lokalna skupnost s posebnim položajem, ki se določi z zakonom. Mi predlagamo, da bi ta tekst dali kljub temu v usklajevanje, da ne bi danes ponovno odpirali razprave o tem. Tukaj je narejena ena obrazložitev, dobili ste jo posebej. Obrazložitev naj bi šla na usklajevanje in bi videli kaj bo tako politika kot stroka še lahko.

Predsedujoči dr. VITODRAG FUKL: Ali ste vi upoštevali pri tem predlogu, da je v ustavi zapisano, da gre za glavno mesto, to se pravi gre za ustavno pravni položaj. Drugo pa se nanaša na lokalno samoupravo, to se pravi na organizacijo tega mesta in verjetno bo še več mest s takim posebnim statusom. Ne kot glavno mesto, ja Maribor

Gospod Ne, mi smo tako izhajali. Da bi lokalna skupnost imela nekako tri tipe, ena je temeljna vaška, ena je mestna, zadnja pa je glavno mesto, metropola. Na tej komisiji, ko se je razpravljalo o tem poglavju, je bilo rečeno, da naj bi ali poiskali dodatne argumente, ki to opredlujejo, da gre v splošne določbe nekaj specifičnega, govora je bilo o tem, da je tukaj metropola, da gre za diplomatska in podobna predstavništva. Da imajo to praktično vse Evropske države, zlasti pa tudi Hrvaška in Srbska najnovejši, in da bi to glavno mesto imelo nek privilegiran položaj v tem smislu, da bi lahko več državnih pristojnosti

..... v tem smislu, da bi lahko več državnih pristojnosti prenesli na njega kot na druge mesta. (to bo zakon). To bo zakon, ampak bistvo te dikcije je to, da je proglašeno ustavnopravno kot enotna lokalna skupnost. To je temeljni cilj, ki ga je zasledovala naša podskupina. Prosim samo to, če se da to v to bilo kot varianta, kot varintni tekst v usklajevanju.

Predsedujoči BOGO ROGINA: Tu imamo to kot variantni tekst. Gospod Šešerko.

LEO ŠEŠERKO: Predlagal bi, naj bo to kar glavni tekst, ker ne vidim ovir, zakaj ne bi bil, ker tudi na drugih mestih smo marsikje dajali glavni tekst. Če pa kdo želi, naj tekst, ki smo ga prej imel, bo kot variantni. Je pa, veliko razlogov, ki govorijo za to.

Predsedujoči BOGO ROGINA: Gospod Potrč.

MIRAN POTRČ: Jaz bi soglašal s predlogom, da se to da kot variantni tekst. Jaz s tem, ko govorim o variantnih tekstih, me nič ne moti, če rečemo, da so to enakopravne variante (.....) da je bilo toliko različnih pogledov, ampak bi soglašal, da zdaj mi o tem ne diskutiramo, ker bomo ta moment ponovili vse, kar je že okrog tega bilo rečeno.

Predsedujoči BOGO ROGINA: Vse variante so enakopravne, to smo se že dogovorili. Tudi vrstni red naštevanj ni bistven. Se pravi, kot varianta.

10. ČLEN, osnovni tekst: Uradni jezik v Republiki Sloveniji je slovenščina. Na območju, kjer živi italijanska ali madžarska narodna manjšina, je uradni jezik tudi italijanščina oz. madžarščina. Tekst je toliko spremenjen.... to bomo tako pustili odprto, manjšina ali skupnost, to se bomo verjetno potem morali odločiti. Prosim, Juri.

FRANCO JURI: Če dovolite, je naša stranka predložila tudi amandma oz. dodatek, ki bi ga šlo upoštevati. Gre namreč za uradnost jezikov v državnem zboru oz. v parlamentu. Ne bi bilo slabo, če bi precizirali, da so trije uradni jeziki v republiškem parlamentu. Tega ni. Mi smo dali predlog, ne vem, kako bi se to glasilo točno, ampak opozorim. (.....) Je bilo takrat v prvem poročevalcu, kjer so bili vsi predlogi.

Predsedujoči BOGO ROGINA: To se pravi, da bi v tem členu kot varianto dodali, da so vsi trije jeziki uradni jeziki v parlamentu. Prosim, bi rad slišal mnenja. (to je na strani 26...)

FRANCO JURI: V Skupščini Republike Slovenije sta prva slovenska uradna jezika ... narodnostnih skupnostih.

Predsedujoči BOGO ROGINA: Prosim, gospod Tomažič, pa gospod Bizjak.

G. TOMAŽIČ: Jaz bi samo povedal, da konkretna določa

tega pravzaprav sodi v poslovnik, izhajala bo pa iz te ustavne ureditve takšne kot je. Mislim pa, da seveda tudi v poslovniku ne bo možno, da bi bili vsi trije jeziki popolnoma enaki uradni jeziki. Ker dejstvo je seveda, da čisto vseh dokumentov, tudi tistih, ki recimo ne pridejo v poštev za delegate itn. ne bo možno prevajati v vse jezike. Zato na nek način bo uradni jezik v parlamentu slovenščina, s tem, da bo moralo biti zagotovljeno za delegate itn. ustrezna prevajanja itn. in mislim, da ne bi mogli kar napisati, da so vsi trije jeziki enako uradni.

Predsedujoči BOGO ROGINA: Gospod Bizjak.

IVAN BIZJAK: Jaz se s tem delom povsem strinjam, s tem, kar je gospod Tomažič rekel, razen tega bi pa rekel to, da v zvezi z jezikom pripadnikov manjšin oz. narodnih skupnosti imamo določila v drugih členih in mislim, da na tem mestu ni potrebno ponovno te stvari uvajati oz. točno ta dikcija, kakršna je, bi pomenila kompletno trojezičnost republike praktično. Če je v državnem zboru taka situacija, da bi bili trije uradni jeziki, to je potem izredno širjenje glede na sedanjo situacijo. Mislim, da na ta način ne bi ravno kaj prav pozitivnega naredili.

Predsedujoči BOGO ROGINA: Gospod Potrč.

MIRAN POTRČ: Mislim, da je prav problem ugotoviti in tudi iskati zanj ustrezno rešitev. Jaz soglašam, če je besedilo napisano tako, kot je zdaj napisano, potem seveda obstaja možnost dobre volje s poslovnikom urejat... Seveda formalne ustavne obveze ni, ker je uradni jezik slovenščina in se ta enakopravnost z italijanščino in madžarščino uporablja samo tam, kjer ti manjšini ali pa skupnosti živita in na teritorijih, ki so tako razglašeni. Soglašam, da seveda tu obstoja dilema ali pa dobra volja, pa tudi realne možnosti, kaj in na kakšen način zagotoviti enakopravno smiselno uporabo italijanskega in madžarskega jezika v Skupščini. Če ne bo nič napisanega, je s strani narodnih skupnosti lahko skepsa ali bo uresničeno ali ne. Če je napisano tako, kot je predlagal Avreljo Juri, je lahko obratno ustavno tolmačenje, da mora biti tako, kot je rekel recimo prej Tomažič in je formalno možno. Če sta enakopravna, sta enakopravna za vsak dopis, ki se napiše, da se skliče nek sestanek. Zato se mi zdi, da bi bilo koristno to vprašanje urejati na način, da se da napotilo, da je treba to urediti, vendar ne na ta način, da se reče, popolnoma enakopravno, ampak način urejanja enakopravnosti uporabe jezika ali pa načela se uredijo po tem z ustreznim aktom, če je to napotilo na poslovnik, bi bilo mogoče seveda tam, kjer je pri državnem zboru. Napotilo in poslovnik že imamo, enostavno doda določbo, ki poslovniku napoti tudi ureditev tega vprašanja in da to ne bi pomešali tukaj v teh temeljnih določbah. Hvala.

Predsedujoči BOGO ROGINA: Gospod Bizjak.

IVAN BIZJAK: Jaz sem hotel samo dopolniti tisto, kar sem prej rekel, namreč nimam pred seboj zadnjega besedila 60. in 63. člena, zato se opravičujem, če so stvari za spoznanje

drugačne, ampak mislim, da tam nismo šli ožati tega, kar je bilo v osnutku. Tam je že določeno, da se z zakonom določi način uresničevanja pravic italijanske oz. madžarske narodne skupnosti, oprostite, zunaj območij, kjer živijo, potem pa v 60. členu je jasno rečeno, da vsak svoje pravice

IVAN BIZJAK: svoje pravice uresničuje v svojem jeziku in da neznanje slovenščine in tako naprej. Skratka osnov zadosti je po mojem mnenju, in pa še to, v 63. členu piše, da sta ti dve manjšini neposredno zastopani v državnem zboru, kar eno z drugim po mojem povsem ne daje nedvoumno osnovo kar zadeva ustavno podlago za uporabo jezika v državnem zboru.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Gospod Battelli potem gospod Magajna.

ROBERTO BATTELLI: Jaz seveda cenim razmišljanje gospoda Bizjaka, to je ta pozitiven pristop k tem zadevam, ki ga bomo sicer vedno pokaže tudi v drugih problemih in tako dalje. Podoben ...lenten pristop je imel gospod Tomažič, vendar, če samo pogledamo, delovni osnutek novega poslovnika skupščine, tam vidimo, da je za Madžare in Italijane, predvideno samo prevod ob nastopanju. V delovnem osnutku poslovnika, ne, ne. Tisto ni. Tako da to sem hotel nakazati na to, da je dejansko je potem mogoče te stvari v praksi interpretirati tudi na nebelenten način, na negativen način in poleg tega če se spomnimo znanega incidenta, ne vem če je to premočna beseda, kakor koli že, kratko je šlo za odstranjevanje z odra gospoda Aksentijeviča, je bilo sklievanje ravno na tisto določilo ustave, ki pravi, da edini jeziki so priznani jeziki v Sloveniji so; italijanščina, madžarščina na teritorijih kjer ti narodnosti živita. In na tej podlagi tudi se je potem vlekel ven zaključek, da je edini jezik v skupščini pač slovenščina.

Ti argumenti so bili takrat v tisti diskusiji uporabljeni, tako da jaz bi dejansko razmišljal o možnosti, tako kot pravi gospod Potrč, da se tam kjer se govori poslovniku skupščine, to nekako ne kaže. Ravno zaradi tega, ker smo vsi za to, da se ohrani ta institut posebnih sedežev v parlamentu. To je neka trajna upam, da vrednota in trajni način organiziranja državnega parlamenta in tako dalje, zato ne bi bilo nič narobe če se to specificira tam notri.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Gospod Magajna.

MAGAJNA: Jaz bi tudi to podprl to razmišljanje gospoda Battellija, ravno zato, ker je tudi sam že opozoril, že na to, ker že zdaj je prišlo do nekoliko različnih interpretacij. Zdaj situacija na teritoriju manjšine je dosti jasna in tukaj verjetno bi prišlo do teh spornih zapletov, v okviru državnega zbora pa lahko pride pri raznih podvprašanjih ne samo pri tem glavnem vprašanju. To bi rekel, eno določilo ustavi za državnim zborom ne bi veljala v tej smeri kot je gospod Potrč nakazal.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala lepa. Še kdo? Battelli.

ROBERTO BATTELLI: Ja gospod Tomažič seveda v veljavnem poslovniku tega, ki smo ga sprejeli in ki velja je ta določba tudi o dokumentih in ostalih zadevah. Ampak v tistem delovnem osnutku za novi poslovnik, tam pa ni več tega. To je, da ni

nesporazumov.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Hvala. Tomažič.

ANTON TOMAZIČ: NO, moram reči, da je ta delovni osnutek seveda zdaj še v obliki variant in potem pripomb smo imeli veliko in smo tudi o tem precej debatirali. Ampak dejstvo je ravno bilo, da smo toliko realisti, da ne moremo pričakovati, da bodo vsi dokumenti, ki se pojavljajo in se bodo pojavljali v slovenščini, da bodo prevedeni tudi v, ne mislim, pač pa je treba omogočiti delegatom nemoteno izražanje v njihovem jeziku prevajanje tistih govorov in tako dalje, je pa tukaj razlika med slovenščino in pa tema dvema jezikoma, tako kot je tudi v drugih državah.

Čisto sigurno v Italiji, ni govora o slovenščini, v samem parlamentu je pač italijanščina uradni jezik. Pri nas pa bo slovenščina s tem, da bodo delegati tudi po poslovniku imeli pravico torej se izražati v svojem jeziku in tako dalje.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Gospod Juri.

FRANCO JURI: Absolutno, gre za smiselno uprabo te pravice, in mislim, da se to že izvaja in se vseskozi izvajalo v skupščini in to mislim, da ne predstavlja nobenega problema, gre za to, da se neka praksa, ki je že utečena in ki ima svoj smisel in tako dalje še zagotovi naprej.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Predlagal bi, da bi mi tej strokovni komisiji, da bi opozorila na ta problem in predlagali, da bi predlagali, da najde formulacijo, če se ji zdi potrebno da se zagotovi narodnim manjšinam to bi jaz kar citiral: italijansk, madžarski smiselna uporaba jezika pred skupščinskim delu, tu bi morala formulacija biti. Uradni jezik je po mojem preširoka, bi se res dalo narobe razlagati. Pomisleki, da se da nedobro namerno razlagati, če tega ni, so tudi podani. To bi bil moj predlog. Gospod Juri.

FRANCO JURI: Ja v bistvu se strinjam s tem tolmačenjem, mislim, da formulacija uradni jezik je dejansko preveč obvezujoča in se strinjam, to bi bilo zelo nepraktično v trenutku ko bi morali prevajati vse akte. Moramo vendar vnesti neko določbo, ki omogoča predstavnikom manjšin uporabo jezika, ker če te določbe ni, mi ustavne podlage in se lahko zgodi spat

.....: pa zgodi spet zaplet, tjer bo poslovník ne bo usklajen z ustavo. Torej da li se tega temu izognili mislim

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Formulácija je za nas malo težka, predlagali bomo to, da omogočijo manjšinam poimensko navedenim, izrabo jezika v skupščini.(govori jih več hkrati).....

Kolešnik: Predsednik, jaz bi tukaj, erno dopolnitev, da bi napisali, da se narodnim manjšinam to omogoči.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: No saj pravim, dobro o tem naj odloča res strokovna komisija, to mislim, da smiselno smo vsi vemo kaj želimo in tu ni nobenega nasprotja pravzaprav, to pa prepustimo strokovnjakom, da bo najboljše formulirano, če ste za to. Gospa Bebler.

DARJA LAVTIŽAR BEBLER: No jaz imam samo eno repriko do tega, kar je zdaj gospod Kolešnik predlagal. Jaz mislim, da je to vprašanje treba seveda povezati v korelaciji z ureditvijo vprašanja katere narodnostne skupnosti bodo imele svoje sedeže rezervirane v državnem zboru. Če tam Romi ne bodo imeli posebnega sedeža rezerviranega, potem seveda je nesmiselno določbo, da vse narodnosti imajo zagotovljen njihov jezik. Tiste, ki bodo imele svoj sedež noter, za tiste je njihov jezik v enem delu seveda tudi uradni jezik tega državnega zbora.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: To je člen 11., državljanstvo Republike Slovenije ureja ustavni zakon. Zdaj pa jaz ne vem ali smo tu pri tistem ureja zakon, pa bomo potem lahko ga v splošnih stvareh

TOŠE PERŠAK:(ni vključen na začetku).... mi bomo sprejeli očitno zakon o državljanstvu prej, kot to ustavo in potem bomo zaradi državne določbe morali ta zakon, ki ga bomo upam sprejeli relativnim soglasjem, vsaj tako kaže, da ni nekih res hujših neposrazumov okoli tega, bomo morali iti v spreminjanje tega zakona.

Mislim, da ravno ta izkušnja kako je ta razprava potekala kaže, da ta strah ni toliko relevanten in da so primeri, ko res ni treba te varovalke v naprej dajati. Predlagam, da vendarle bi se odločili, da rečemo, da zakon to ureja.

MIRAN POTRČ: Se ne strinjam. Mi smo se v načelu dogovorili, da bomo pač kasneje orpavili to razpravo, kakšen obseg, kako ustavni zakon kvalificira večina in nimam nič proti, da se seveda ta točka državljanstva da v sklop teh vprašanj in z zvezdico naznači, da je to pač eno od tistih vprašanj, ki spada v ta sklop, ker sicer po vsebini je res eno od najpomembnejših. Kaj bo pa rezultat na koncu, jaz bi želel biti optimist tako kot Tone Peršak, bomo pa videli, mislim zdaj v tem zakonu, ki ga imamo v proceduri.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Ja potem sta dve stališči in to bi lahko državljani R Slovenije ureja zakon oz. ustavni ne govorim zdaj tekst, druga variantna oblika pa ustavni zakon, saj o tem se bomo verjetno morali uskladiti.

MIRAN POTRČ: Tukaj gre za dva vprašanja. Gre za vprašanje ustavni oz. zakon s posebno kvalificirano večino in Peršakov predlog, sploh tudi če bodo drugi zakoni sprejemni kot ustavni ali pa s kvalificirano večino ta, za to ne pride v

poštev. Torej to drugo vprašanje za mene je pa sploh nesprejemljivo. Ker če pa je kaj tako pomembno, potem najbrž pa je za državljane, vprašanje državljanstva jaz ne razumem tega, to je pa seveda moja interpretacija, da zaradi tega, če bo zakon o državljanstvu, ne če bo, bo prej sprejet, kasneje pa ustava, da bi mi za to morali čez 14 dni reči, zdaj pa sprejemamo posebni ustavni zakon o državljanstvu.

Jaz mislim, da je to prej nekaj drugega, da bo to eventuelno celo tistim nam, ki se zdaj trenutno v opoziciji zavzemamo za to kvalificirano večino lahko kdaj kasneje težave povzročalo, ampak neodvisno od tega principiarno postavljam vprašanje in zahtevo, da ta vsebina je tista, ki se mora s kvalificirano večino urejati.

TOINE PERŠAK: Lahko samo vprašam. tak kot je z navadno večino, nakar bomo čez 2 meseca sprejeli ustavo, čez 4 mesece pa ugotovili, da recimo eno določbo treba v zvezi z državljanskimi zadevami spremeniti in takrat bomo se pravi dopolnitve in spremembe zakona sprejemali z 2/3 večino.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Če se bomo odločali, da bomo to z ustavnim zakonom urejevali, to pa sta še dve varianti, mislim to sta pa varianti. Navaden zakon, ustavni zakon, tako da bi pač te dali v usklajevanje. Saj se bomo morali v večih zakonih uskladiti, če se prav spomnim v tem postopku.

Potem je urejeno, dve varianti.

Člen 12., gospod Cerar, to sta varianti ne. To je člen 11, državljan R Slovenije ureja ustavni zakon pa varianta državljanstvo R Slovenije ureja zakon.

CERAR: Ja to je v bistvu stvar smo rekli redakcijske skupine, ki bo posebej proučila ta problem v skladu s tem, kar je tudi že skupina za ustavnost in zakonitost na svoji zadnji seji nekaj.....(se ne sliši)

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Samo jasno, da bo to vprašanje usklajevanja, ker to je važno politično vprašanje(govori jih več hkrati)..... Gospod Grad.

GRAD: Poglejte, ravno na tem primeru se je tisto pokazalo, kar sem jaz govoril v zvezi z ustavnim zakonom že prej, da je namreč nesmiselno, da ustavni zakon v celoti ureja neko zadevo oz. področje, kajti so vprašanja, ki so temeljnega pomena, ki zahtevajo 2/3 odločanje in so vprašanja, ki so tehnično redakcijskega pomena. Zakon o državljanju je v večjem delu tehnično organizacijski zakon o državljanstvu, so pa določena vprašanja, ki so izjemno pomembna in si po mojem mnenju najbrž so utemeljeni razlogi, da jih je treba sprejemati s 2/3 večino, ampak kaj so ta vprašanja. Lahko, da še kaj drugega, ampak jaz vidim tole, to so vprašanja pogojev za pridobitev državljanstva in nič drugega.

In zato bi jaz tako rekel: pogoje za pridobitev državljanstva ureja ustavni zakon, vse ostalo bo pa navadni zakon urejal. Če ne bo ustavni zakon s tako večino v vsakem detajlčku morali sprejemati na tak zahteven način, saj bo to povzročilo farso parlamentarnega odločanja. Hvala.

Predsedujoči VITODRAG PUKL: Še kdo? Je sprejemljivo? Dobro. Potem imamo to.

12. člen, tujci imajo v republiki, osnovno besedilo,

tujci imajo v Republiki Sloveniji vse za ustavo zagotovljene pravice, v skladu z mednarodnimi pakti in zakonom, razen tistih, ki jih imajo po ustavi in zakonu samo državljani R--Slovenije. Skupina je sprejela to besedilo v celoti. Sprejemljivo?

Potem smo mi končali.

.....(se ne sliši)..... in predlagam, da bi jo delovna komisija, ki bo zdaj pripravila končni tekst,

Predsedujoči VITODRAG FUKL: Predlagamo, da se to odstopi tej komisiji za odločanje. To fazo smo končali. Nadaljevanje bo, pravzaprav zdaj bo strokovna skupina sestavila predlog, osnutek predloga ustave izpostavila bo vse variante in tak predlog bo šel v usklajevanje.(govori jih več hkrati, niso vključeni).....

Gospod Bizjak, Ivan, mi še imamo zdaj sestanek, ja kar zdaj, čez 10 minut pridem.

Seja je bila končana ob 14.30 uri.